

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM
ÁLLAM-ÉS JOGTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA

A SZELLEMI TULAJDON A FENNTARTHATÓSÁG TÜKRÉBEN
ESETTANULMÁNYOK AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG GYAKORLATÁBÓL

KÉSZÍTETTE: DR. KESERÚ BARNA ARNOLD

TÉMAVEZETŐ: DR. LENKOVICS BARNABÁS CSC. EGYETEMI TANÁR

POLGÁRI JOGI ÉS POLGÁRI ELJÁRÁSJOGI TANSZÉK

GYŐR
2013

TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0010

Tehetséggondozási rendszer és a tudományos-
képzési műhelyek fejlesztése a Széchenyi
István Egyetemen

TARTALOM

ELŐSZÓ	3
I. RÉSZ: AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG ELSŐ ÍTÉLETE KÖZÖSSÉGI FORMATERVEZÉSI MINTÁVAL ÖSSZEFÜGGÉSBEN	5
1. Jogi háttér	5
2. A tények	6
3. Pertörténet	7
4. Indítványok, a felek érvei és a főtanácsnok állásfoglalása.....	8
4.1. A fellebbezés	8
4.2. A felek érvei	9
4.3. Mengozzi főtanácsnok indítványa.....	11
5. A Bíróság jogi érvelése	15
6. A rendelkező rész és az ügy ratio decidendije	17
7. Észrevételek	18
8. A döntés jelentősége.....	20
II. RÉSZ: A KÖZÖSSÉGI VÉDJEGYEK TÉNYLEGES HASZNÁLATÁNAK TERÜLETI KÉRDÉSEI	
AZ ONEL/OMEL ÜGY AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG ELŐTT	21
1. Jogi háttér.....	21
2. A tényállás	23
3. Pertörténet és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések	24
4. Sharpston főtanácsnok indítványa	26
5. A Bíróság indokolása.....	31
6. A rendelkező rész és az ügy ratio decidendije	34
7. Észrevételek	34
8. Az ügy jelentősége.....	38
FELHASZNÁLT FORRÁSOK	39

ELŐSZÓ

Már egy évszázaddal ezelőtt is igaz volt, ma pedig különösképpen az, hogy a gazdaság és vagyoni forgalom, végső soron pedig az emberi létbiztonság sokkal inkább a jogokon nyugszik, mintsem a materiális javakon. E jogoknak egy nagyon széles körét képezik a szellemi tulajdonjogok, amelyek tudományos vizsgálata éppen ezért szükségszerű és mindenkor időszzerű. Az elmúlt évtizedekben mind világviszonylatban az ENSZ révén, mind pedig az Európai Unió belül fokozatosan előtérbe került a fejlődés, majd pedig a fenntartható fejlődés eszménye, amely nemcsak a jognak, de minden tudományterületnek közös nevezőjévé vált. A szellemi tulajdon és a fenntartható fejlődés összekapcsolásával és számos ponton való egymásba csatornázásával pedig egy rendkívül izgalmas, jövőbe mutató és az emberiség mindennapjait meghatározó területhez érünk.

Az ENSZ 2000. szeptember 6-8. között New Yorkban tartott Millenniumi Csúcstalálkozóján elfogadott Nyilatkozat 13. pontja alapján a fejlődés elősegítése és a szegénység megszüntetése nemzetközi szinten a jó kormányzáson, valamint a pénzügyi, monetáris és kereskedelmi rendszerek átláthatóságán múlik. Ennek érdekében az államok elkötelezték magukat egy nyílt, igazságos, szabályokon alapuló, kiszámítható és megkülönböztetés mentes multilaterális kereskedelmi és pénzügyi rendszer mellett. Jelen tanulmány e komplex és rendkívül szerteágazó kérdéskörnek egy regionális, az Európai Unió kereskedelmi rendszeréhez köthető témakörével foglalkozik. Az Európai Unióban már évtizedek óta célkitűzésként szerepelt a szellemi tulajdonjogok harmonizációja, és ezen túlmenően pedig egységes, közös uniós oltalmi formák létrehozása is. E szakadatlan törekvés legaktuálisabb eredménye az egységes hatályú szabadalomról szóló megállapodás valamint az európai szabadalmi bíróságról szóló megállapodás aláírása.

A szellemi tulajdonjogok európai egységesítése mögött az a megfontolás húzódik, hogy az Európai Unió mint egységes belső piac területén azon vállalkozások, amelyek a nemzeti keretknél magasabb szinten kívánnak gazdasági tevékenységet folytatni, ezt akadálytalanul megtehessék, és sokkal nagyobb területen gyakorolhassák monopóliumaikat. Mindezt egységes és olcsó eljárási rend keretében. Az így létrehozott uniós oltalmi formák egyaránt célozzák az Európai Unió gazdasági potenciáinak fenntartását, illetve erősítését, valamint a vállalkozások által nyújtott áruk és szolgáltatások minél szélesebb társadalmi körökben való terjesztését, másrészt e monopól jogok széleskörű biztosításával olyan gazdasági hatalmat kívánnak adni a vállalkozásoknak, amelyek serkentőleg hatnak az innovációra, a technikai és tudományos fejlődésre.

A tanulmány ehhez a kérdéskörhöz kapcsolódóan a közösségi formatervezési mintaoltalom és a közösségi védjegyoltalom területén felmerült legújabb Európai Bírósági jogeseteket teszi elemzés tárgyává. E jogesetekben olyan kérdéseket kellett megválaszolnia a Bíróságnak, amelyek közvetve és közvetlenül is befolyásolják ezen közösségi oltalmi formák fenntarthatóságát, gazdasági és versenytorzító, vagy éppen egyensúlyt teremtő hatásait.

I. RÉSZ

AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG ELSŐ ÍTÉLETE KÖZÖSSÉGI FORMATERVEZÉSI MINTÁVAL ÖSSZEFÜGGÉSBEN

A TÁJÉKOZOTT HASZNÁLÓ ÉS AZ ELTÉRŐ ÖSSZBENYOMÁS VIZSGÁLATA

Hivatalos hivatkozás: A Bíróság (negyedik tanács) 2011. október 20-i ítélete, PepsiCo, Inc. kontra Grupo Promer Mon Graphic SA., C-281/10. P. számú ügy.

Tárgyszavak: a bírósági felülvizsgálat terjedelme – a szerző alkotói szabadságfoka – eltérő összbenyomás – korábbi formatervezési minta – kör alakú promóciós terméket ábrázoló, lajstromozott közösségi formatervezésminta-oltalom – közösségi formatervezésminta-oltalom – tájékozott használó – tények elferdítése.

Értelmezett jogszabályhelyek: A Tanács 6/2002/EK rendelete (2001. december 12.) a közösségi formatervezési mintáról 4-6., 10., 25., 52., 61. cikkei.

1. JOGI HÁTTÉR

A közösségi formatervezési mintáról szóló 6/2002/EK tanácsi rendeletnek (2001. december 12.) (a továbbiakban: rendelet) az ügy szempontjából releváns rendelkezései a következők:

4. cikk (1) A formatervezési minta akkor részesülhet közösségi formatervezésminta-oltalomban, ha **új** és **egyéni** jellegű.

5. cikk (1) Új a formatervezési minta, ha azzal azonos formatervezési minta nem jutott nyilvánosságra

a) a lajstromozás nélkül oltalomban részesülő közösségi formatervezési minta esetén azt a napot megelőzően, amelyen a minta, amelyre az oltalmat igénylik, nyilvánosságra jutott;

b) a lajstromozás alapján oltalomban részesülő közösségi formatervezési minta esetén annak a mintának a lajstromozására irányuló bejelentés bejelentési napját – elsőbbség igénylése esetén elsőbbség napját – megelőzően, amelyre az oltalmat igénylik.

(2) A formatervezési mintákat egymással azonosnak kell tekinteni, ha külső jellegzetességeik csupán lényegtelen részletekben különböznek.

6. cikk (1) A formatervezési mintának egyéni jellege van, ha bármely nyilvánosságra jutott mintához képest a **tájékozott használóra eltérő összbenyomást tesz**

- a) a lajstromozás nélkül oltalomban részesülő közösségi formatervezési minta esetén azt a napot megelőzően, amelyen a minta, amelyre az oltalmat igénylik, nyilvánosságra jutott;
- b) a lajstromozás alapján oltalomban részesülő közösségi formatervezési minta esetén a bejelentés bejelentési napját – elsőbbség igénylése esetén az elsőbbség napját – megelőzően.

(2) Az egyéni jelleg megítélésekor figyelembe kell venni, hogy a szerző milyen **alkotói szabadságfokkal** alakíthatta ki a mintát.

10. cikk (1) A közösségi formatervezésiminta-oltalom kiterjed mindazokra a formatervezési mintákra, amelyek a **tájékozott használóra nem tesznek eltérő összbenyomást**.

(2) Az oltalom terjedelmének megállapításakor figyelembe kell venni, hogy a szerző milyen **alkotói szabadságfokkal** alakíthatta ki a mintát.

25. cikk (1) A közösségi formatervezésiminta-oltalmat csak a következő okokból lehet megsemmisíteni:

- b) ha a minta **nem felel meg** a 4-9. cikkeken foglalt követelményeknek;
- d) ha a közösségi formatervezési minta **ütközik** a bejelentés napját – elsőbbség igénylése esetén az elsőbbség időpontját – követően nyilvánosságra jutott olyan mintával, amelyre az említett napot megelőzően adtak lajstromozott közösségi mintaoltalmat, vagy az ilyen minta bejelentésével, illetve valamely tagállamban lajstromozott korábbi mintával vagy annak bejelentésével.

52. cikk (1) A 25. cikk (2), (3), (4) és (5) bekezdésére figyelemmel bármely természetes vagy jogi személy, valamint az erre felhatalmazott állami szerv **kérheti** a Hivaltól a lajstromozott közösségi formatervezésiminta-oltalom **megsemmisítését**.

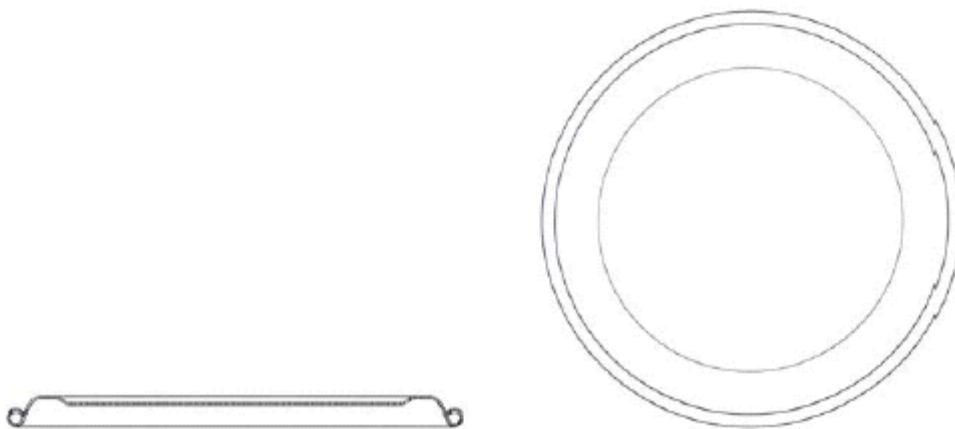
61. cikk (1) A fellebbezési tanácsok fellebbezés tárgyában hozott határozatai a Bíróság előtt **keresettel támadhatók meg**.

(2) A kereset hatáskör hiányára, lényeges eljárási szabálysértésre, a Szerződés vagy e rendelet, illetve ezek alkalmazásával kapcsolatos bármely jogszabály megsértésére vagy hatáskörrel való visszaélésre alapítva indítható.

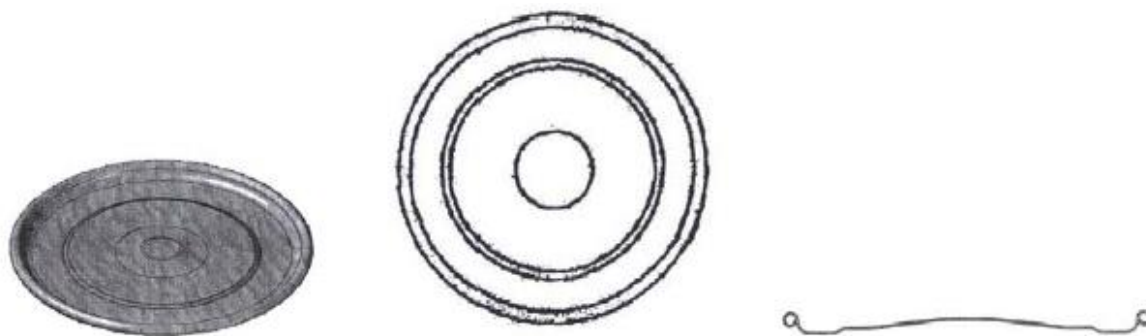
(3) A Bíróság a jogvita tárgyát képező határozatot **megsemmisítheti vagy megváltoztathatja**.

2. A TÉNYEK

2003. július 17-én a **Grupo Promer Mon-Graphic SA** társaság (a továbbiakban: Promer) lajstromozásra irányuló bejelentést nyújtott be a Belső Piaci Harmonizációs Hivatalhoz (védjegyek és formatervezési minták) (a továbbiakban: OHIM) „fémlemez játékokhoz” elnevezésű termékre. A bejelentés során a 2003. július 8-án 157098. számú spanyol formatervezési minta elsőbbségi napját igényelték. Így az OHIM az alább látható formatervezési mintát 53186-01. számon lajstromozta.

2003. szeptember 9. napján a **PepsiCo Inc.** (a továbbiakban PepsiCo) a 74463.01. számú közösségi formatervezési minta lajstromozására irányuló bejelentést tett az OHIM-nál „promóciós játékcikkek” termék vonatkozásában. Ebben az esetben is egy spanyol formatervezési minta elsőbbségét igényelték, amelyet 2003. július 23-án, 156156. számmal jelentettek be. E minta grafikai ábrázolás a következő:

Mindkét formatervezési minta gyerekek által gyűjthető kis játékokra vonatkozik, amelyeket leggyakrabban más termékekhez járó ajándékként terjesztenek. Ezeket a köznyelvben *pog*-nak, spanyolul *tazos*-nak nevezik.¹

3. PERTÖRTÉNET

2004. február 4. napján a Promer megtámadta a PepsiCo lajstromozott formatervezési mintáját, és az OHIM előtt a saját korábbi formatervezési mintaoltalmával való ütközésre hivatkozva a 6/2002/EK rendelet 25. cikke (1) bekezdésének d) pontja alapján megsemmisítési kérelmet nyújtott be. E kérelemnek a megsemmisítési osztály 2005. június 20-án kelt határozatá-

¹ A pog, mint játék származását illetően több elképzelés is létezik. Az egyik szerint Hawaii-ról, Maui szigetéről az 1920-as évekből eredeztethető, de egy, a 17. században is ismert, nagyon hasonló japán kártyajáték, a menko is lehet az alapja. Az 1990-es években vált népszerű játékká.

ban helyt adott, és megsemmisítette a PepsiCo formatervezési mintaoltalmát. A határozat szerint a két mintaoltalom oly fokban hasonlít egymásra, hogy a tájékozott használóra ugyanolyan összbenyomást tesznek.

A megsemmisítési osztály határozatát a PepsiCo 2005. augusztus 18-án fellebbezte, melynek eredményeképpen az OHIM harmadik fellebbezési tanácsa 2006. október 27-én hatályon kívül helyezte a megsemmisítési osztály határozatát és elutasította a megsemmisítési kérelmet. A fellebbezési tanács indokolása szerint a jelen esetben az alkotói szabadságfok jóval szűkebb volt, mint ahogyan azt a megsemmisítési osztály megállapította, ezért a csekély kialakításbeli különbségek is elegendőek ahhoz, hogy a tájékozott használóban eltérő összbenyomást keltsenek.

Mínt hogy a Promer megsemmisítési kérelme így elutasításra került, a fellebbezési tanács határozata ellen 2007. január 9-én keresetet nyújtott be a Törvényszékhez, amely a T-09/07. számú, Grupo Promer Mon Graphic kontra OHIM és PepsiCo ügyben 2010. március 18-án hozott ítéletet (az elemzés tárgyául szolgáló jogerős ítéletben betöltött szerepe miatt a továbbiakban: megtámadott ítélet). Az ügy előadó bírójá V. M. Ciucă volt. A megtámadott ítéletben a Törvényszék nagyrészt megerősítette az OHIM fellebbezési tanácsának jogi érvelését az alkotói szabadságfok és az eltérő összbenyomás vizsgálatának viszonyítási pontjaira vonatkozóan. Ugyanakkor azt állapította meg, hogy a megtámadott ítélet 79-81. pontjában ismertetett hasonlóságok olyan elemeket érintenek, amelyek kialakításában a vitatott formatervezési minta alkotója nagyfokú szabadsággal rendelkezett. A csekély különbségek pedig ebben az esetben nem elegendőek ahhoz, hogy a tájékozott használóban eltérő összbenyomást keltsenek. Ezért a Törvényszék álláspontja szerint a fellebbezési tanács tévesen jutott arra a következtetésre, hogy a fenti formatervezési minták eltérő összbenyomást alakítanak ki a tájékozott használóban, és hogy nem ütköznek egymással a rendelet 25. cikk (1) bekezdés d) pontja alapján. Így a Törvényszék hatályon kívül helyezte a fellebbezési tanács határozatát, és első fokon a Promernek adott igazat.

4. INDÍTVÁNYOK, A FELEK ÉRVEI ÉS A FŐTANÁCSNOK ÁLLÁSFOGLALÁSA

4.1. A fellebbezés

A megtámadott ítélet ellen a PepsiCo 2010. június 4-én fellebbezést nyújtott be, amelyben a következő kereseti kérelmeket terjesztette elő:

- a Bíróság helyezze hatályon kívül a Törvényszék T-9/07. számú ügyben 2010. március 18-án hozott ítéletét,

- a Bíróság bírálja el jogerősen az ügyet, elutasítva az első fokon előterjesztett kérelmet, illetve másodlagosan utalja vissza az ügyet a Törvényszékhez, és
- a Bíróság az elsőfokú eljárás felperesét (Promer) kötelezze az eljárások költségeinek a viselésére.

A PepsiCo a hatályon kívül helyezést arra hivatkozva kérelmezte, hogy a Törvényszék megsértette a 6/2002/EK tanácsi rendelet 25. cikke (1) bekezdésének d) pontját, mivel:

- a) figyelmen kívül hagyta a vitatott formatervezési minta megalkotójára vonatkozó követelményeket,
- b) tévesen értelmezte a „tájékozott használó” fogalmát és figyelmének szintjét,
- c) téves kritériumokat alkalmazott az „eltérő összbenyomás” értékelésekor,
- d) a formatervezési mintákat az aktában szereplő tényleges termékek és nem a lajstromozott formatervezési minták alapján hasonlította össze,
- e) elferdített tényekre alapozta az összehasonlítást.

Az OHIM beavatkozóként a fellebbezőt támogatva részt vett az eljárásban, és kérte a Bíróságot, hogy a fellebbezésnek adjon helyt.

A Promer a fellebbezés elutasítását és a PepsiCo eljárási költségek megfizetésére kötelezését indítványozta.

4.2. A felek érvei

Ahogy a fellebbezésből is látható, a PepsiCo egyetlen jogalapra hivatkozott, amelyet öt külön részre bontott (a-e pontok). Az észrevételek szóbeli előadására a 2011. március 10-i tárgyaláson került sor.

a) Az alkotói szabadságfok korlátai

A fellebbező szerint a Törvényszék tévesen alkalmazta a mintaoltalmak ütközésekor vizsgálandó szerzői alkotói szabadságfokot. Álláspontja szerint ugyanis olyan elemekre alapozva állította a Törvényszék azt, hogy a két mintaoltalom a fennálló korlátokon belül is túlságosan hasonló, amely tulajdonságok a pogokra jellemzőek, és nem lehet eltérni azoktól. A PepsiCo szerint ugyanis ilyenek a középső rész kör alakja, a kiemelkedő szegély, valamint a korong középső része és a korong széle és a középső része közötti rész egymáshoz viszonyított aránya. E három paraméter ugyanis a kategóriába tartozó valamennyi termékre jellemző.

Az OHIM ezt annyiban egészítette ki, hogy a középső rész kör alakja ugyan funkcionálisan nem nélkülözhetetlen, de a piac által determinált, általánosan elterjedt és alkalmazott kialakításnak tekinthető.

b) A tájékozott használó fogalma

A fellebbező szerint a Törvényszék nem a formatervezési mintaoltalmakkal összefüggésben alkalmazandó és a rendelet által előírt tájékozott használót vette referenciapontnak az ütközés vizsgálata során, hanem sokkal inkább védjegyjogban bevett átlagos fogyasztóra² alapozta ítéletét. S bár a Törvényszék formálisan a tájékozott használót jelölte meg, tartalmilag mégis az átlagos fogyasztóra jellemző felszínességből indult ki. A PepsiCo álláspontja szerint ez a megtámadott ítéletnek különösen abban a megállapításában érhető tetten, ahol a Törvényszék azt tételezte, hogy a pogok felső oldalát a tájékozott használó jobban látja, az oldalról látható különbségeket – a korong vékony jellegéből adódóan – pedig nem veszi könnyen észre. A fellebbező ezt vitatta, ugyanis a tájékozott használó teljes mértékben képes lenne észrevenni a kevésbé nyilvánvaló és kevésbé látható részeken fellelhető különbségeket.

Az OHIM hozzá tette, hogy a Törvényszék tévesen hivatkozott olyan fogyasztóra, aki emlékezet alapján hasonlítja össze az ütköző mintákat, ez ugyanis a védjegyek területén jellemző. A formatervezési minták esetén ehelyett azt a tájékozott használót kell alapul venni, aki közvetlenül képes összehasonlítást végezni.

c) A tájékozott használó figyelmének szintje és a bírói felülvizsgálat terjedelme

E részben két külön kifogást terjesztett elő a fellebbező. Elsőként azt állította a PepsiCo, hogy a Törvényszék tévedett a jogban, amikor a tájékozott használóban keletkezett összbenyomás meghatározása céljából csak azokat a jellemzőket vizsgálta, amelyeket az ilyen használó könnyen észlelhetett. Ez ugyanis felszínes vizsgálatot jelentene, holott a tájékozott használó sokkal komolyabb elemzést hajtana végre.

Másodsorban a PepsiCo jogbeli tévedést látott a Törvényszék által gyakorolható bírói felülvizsgálat terjedelmében. Figyelembe véve a formatervezési minták technikai jellegét, a felülvizsgálatnak csak a fellebbezési tanács által elkövetett esetleges nyilvánvaló tévedés értékelésére kellene korlátozódnia.

d) Az ütköző minták helyett a konkrét termékek vizsgálatáról

A fellebbező e vonatkozásban azt állította, hogy a Törvényszék jogbeli tévedést követett el akkor, amikor az ütköző formatervezési minták hasonlóságát nem a lajstromban szereplő gra-

² Lásd részletesen: KESERŰ BARNA ARNOLD: Összetéveszthető? A védjegyek összetéveszthetőségének pozitív jogi és pszichológiai háttere az USA-ban, az Európai Unióban és Magyarországon, in *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2012/1. szám, 69-75. o.

fikai ábrázolásuk alapján, hanem az általuk jellemzett konkrét termékek, a pogok fizikai vizsgálatára alapozta. Ha a Törvényszék az ütköző formatervezési minták képi megjelenítését vetette volna össze a valós termékek helyett, a különbségek szembetűnőbbek lettek volna.

e) A tények elferdítéséről

Fellebbezésének utolsó részében a PepsiCo arra hivatkozott, hogy a Törvényszék elferdítette a tényeket, és ezáltal olyan feltételeket teremtett, ahol a Bíróság kivételesen újraértékelheti az első fokon végrehajtott értékelést. Ez tulajdonképpen a korábbi észrevételek összességéből következik, és alátámasztja, hogy a Törvényszék csak felülnézetből vizsgálta a mintákat, és más szemszöveget egyáltalán nem vett figyelembe.

4.3. Mengozzi főtanácsnok indítványa

Az ügyben eljáró Paolo Mengozzi főtanácsnok 2011. május 12-én ismertetett indítványában mindenképp előttr hívta fel a figyelmet, hogy a szóban forgó ügy az első olyan, amelyben a Bíróságnak a 6/2002/EK tanácsi rendeletet kell értelmeznie egy, a Törvényszék által hozott ítélet ellen benyújtott fellebbezés kapcsán.

A főtanácsnok a fellebbező által előadott észrevételeket a következőképpen értékelte:

a) Az alkotói szabadságfok korlátai

Az alkotói szabadságfok kapcsán a főtanácsnok kiemelte, hogy e kritérium szükségességét az indokolja, hogy a formatervezési minta néhány jellemzője úgynevezett „kötelező” jellemző, amelyek tekintetében a szerző nem rendelkezik a változtatás szabadságával, és más mintához való hasonlóságuk nem minősül jelentősnek. Ilyen esetekben főszabály szerint a kis különbségek is elegendőek az eltérő összbenyomás létrehozásához. Mengozzi rávilágított arra, hogy az alkotói szabadság korlátozása esetén nem egyértelmű, hogy mely korlátok vehetőek figyelembe. Ahogy a jelen ügyben is felmerült, úgy megállapítható, hogy kétféle megközelítés létezik. Az egyik szerint csak azok a tulajdonságok értékelhetőek itt, amelyek a termék *funkciójának ellátásához szükségesek*. A másik iskola szerint azok a jellemzők is az alkotói szabadság korlátjaiként értékelendők, amelyek ugyan funkcionálisan nem kötelezőek, de *a piac elvárja, hogy a termékek ilyenekkel rendelkezzenek*. Utóbbi megközelítést az OHIM képviselte a per során. A főtanácsnok szerint egyedül a funkcionális megközelítés az elfogadható, és a Törvényszék is, ha nem is expliciten, de hallgatólagosan ezt alkalmazta, és ezt a PepsiCo sem is vitatta.

Nem vehetőek tehát figyelembe az alkotói szabadság korlátjaként azok az esetleges „standard” tulajdonságok, amelyeket a piac elvár, de technikailag nem szükségesek. Ez ugyanis a piac által elvárt kényszerű egységesítéshez vezetne, ami ellentmond a szabályozás céljainak.

Mindazonáltal a főtanácsnok a fenti érvelése után megállapította, hogy az alkotói szabadság korlátainak vizsgálata a tényállás értékelését jelenti, amelynek újraértékelésére a Bíróság nem rendelkezik hatáskörrel. A Törvényszék úgy ítélte meg, hogy a pogok akkor is megőrizhetik sajátosságaikat, ha a középső részen kör helyett háromszög, hatszög vagy ovális forma szerepel. E ténykérdést pedig nem bírálhatja felül a Bíróság.

b) A tájékozott használó fogalma

A főtanácsnok e vonatkozásban adta elő leghosszabban érveit. Minthogy a tájékozott használóra nézve nincsen tételes jogi definíció, az ítélkezési gyakorlat feladata ezt kialakítani, ám korábban erre még nem került sor. Mengozzi rávilágított arra, hogy

„amikor a rendelet a tájékozott használóról beszél, akkor az nem az átlagos fogyasztó, akire a védjegy jogi szabályok alkalmazása során kell hivatkozni, vagyis akitől nem várunk el semmilyen különleges ismeretet, és aki általában nem hasonlítja közvetlenül össze az ütköző védjegyeket, de nem is az ágazat szakértője, akire a szabadalom újító jellegének értékelése során kell hivatkozni. Azt mondhatjuk, hogy a tájékozott használó a fenti két kategória között található. Tehát nem átlagos fogyasztóról van szó, aki akár véletlenszerűen, bármely különleges ismeret nélkül is kapcsolatba kerülhet a meghatározott formatervezési minta által jellemzett termékekkel. De nem is komoly technikai ismeretekkel rendelkező szakértőről van szó.”

Érvélését azzal támasztotta alá, hogy az eredeti rendelettervezethez fűzött javaslatban a Bizottság szerint a tájékozott használóról feltételezzük az ipari formatervezésre vonatkozó ismeretek és elképzelések egy bizonyos szintjét, ugyanakkor nem tekinthetjük őt az ipari formatervezés szakértőjének.³

Érvélésének helytállóságát látta felfedezni a főtanácsnok a megtámadott ítélet azon részében, ahol a Törvényszék kettős tájékozott használó mércét állított fel: egyrészt a termék végső fogyasztóját, a gyermekeket, valamint egy társaság promóciós területen érdekelt marketing igazgatóját.

³ Vö. Procter & Gamble Company v Reckitt Benckiser (UK) Ltd., Court of Appeal in England and Wales, Bailey & Anor v Haynes & Ors, Patents County Court (England and Wales), Karen Millen Ltd. v Dunnes Stores & Anor, High Court of Ireland ügyek, lásd CONEA, ALINA MIHAELA: The requirements for protection of the community design, in *Lex et Scientia, Juridical Series*, No. 18, Vol. 1/2011, 136. o. Ezekben az ügyekben ítéleztek először ír és egyesült-királyságbeli bíróságok közösségi formatervezési mintákkal kapcsolatban. Valamennyi ítéletben a tájékozott használó (informed user) fogalmát az átlagos fogyasztóval vetették össze, és ahhoz mérten nagyobb tudást, ismereteket, figyelmet és érdeklődést társítottak hozzá.

Mengozzi másodsorban azt elemezte, hogy a rendelet sem rendelkezik arról, hogy az ütköző minták vizsgálatokor a tájékozott használó általi összehasonlítás melyik módját kellene figyelembe venni. Két lehetőség van: a közvetett, emlékezetten alapuló összevetés (ami a védjegyek esetében használatos), és a direkt, közvetlen összehasonlítás. A főtanácsnok mindkét megoldást alkalmazhatónak tartotta a formatervezési minták esetében, mert csak az egyik, vagy csak a másik megközelítés használata ésszerűtlenül korlátozná az OHIM jogosítványait és a formatervezési mintákra elismert oltalmat. Felhívta a figyelmet arra is, hogy nem zárható ki az sem, hogy bizonyos esetekben nem lehetséges a közvetlen összehasonlítás az érintett termékek jelentős mérete vagy szükségszerűen távoli elhelyezkedésük miatt.⁴ Ilyen esetekben legfeljebb dokumentációk alapján történhet meg az összehasonlítás. Éppen ezért az összehasonlítás módját nem szabad szigorúan előre meghatározni, hanem azt esetről estre kell mérlegelni.

A tájékozott használó fogalma ugyan magában rejti azt, hogy amikor csak lehetséges, közvetlenül összeveti az ütköző mintákat, de ha erre nincsen lehetőség, akkor kell olyan összehasonlítást elképzelni, amely ugyan nem a védjegyek esetén ismert homályos és elmosódott emlékképeken alapul, de térben és időben mindenképpen hosszabb folyamatot feltételez.

Jelen ügyben kétségtelen, hogy a pogók közvetlen összehasonlítása lehetséges, de a főtanácsnok szerint a megtámadott ítéletből nem is következik az, hogy nem ezt vették volna alapul. Amikor a Törvényszék az „...ez a hasonlóság nem tűnik fel a tájékozott használónak” fordulatot használta, a „nem tűnik fel”⁵ kifejezés szerepeltetése valóban nem volt a legszerencsésebb, de Mengozzi álláspontja alapján ebből nem következik az, hogy emlékek alapján kellene az összevetést elvégezni. Ellenkezőleg, a vizsgálat középpontjában a tájékozott használó figyelmének felkeltésére alkalmas elemek álltak. A megtámadott ítélet bármely nyelvi változatában az emlékezés helyett vagy mellett is sokkal inkább a hasonlóságok észlelése szerepel.

c) A tájékozott használó figyelmének szintje és a bírói felülvizsgálat terjedelme

A tájékozott használó figyelmének szintjével összefüggésben a főtanácsnok lényegében megismételte az előző pontban kifejtett érvelését, és az átlagos fogyasztó és a szakértő közötti szintre pozícionálta a referenciapontot.

⁴ Például hajók, vagy ipari felhasználású eszközök.

⁵ Az eljárás nyelvén: would not be remembered.

A bírósági felülvizsgálat terjedelme kapcsán Mengozzi előadta, hogy nem látja indokoltnak, hogy a formatervezési mintákkal kapcsolatban más megközelítést kellene alkalmazni, mint a védjegyek tekintetében. Ezt igazolja egyrészt az, hogy a rendelet bírói felülvizsgálatáról szóló 61. cikke lényegében a közösségi védjegyrendeletben⁶ foglaltakkal megegyezik, amely pedig az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés 263. cikkében foglalt felülvizsgálati szabályokat ismétli meg.⁷ Ebből következően nem alkalmazható eltérő mérce a védjegyek és a formatervezési minták esetében. Továbbá mindkét oltalmi forma esetében lehetőség van a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezése mellett annak megváltoztatására is, amely nehezen lenne összeegyeztethető a fellebbező által preferált szűk felülvizsgálati jogkörrel. Másrészt ahogyan a védjegyek, úgy a formatervezési minták értékelése is az OHIM feladatkörébe tartozik, és nem más, speciálisabb műszaki hatáskörrel rendelkező szerv feladatkörébe. Harmadrészt pedig a rendelet alapján az ütköző mintáknak a tájékozott használóra gyakorolt vizuális benyomása vizsgálendő, ez pedig nem kíván meg különleges műszaki ismereteket vagy képességet.

A főtanácsnok véleménye szerint az egyetlen elem, ami alátámaszthatná az eltérő bírói felülvizsgálat terjedelmét, az az átlagos fogyasztó helyett használandó tájékozott használó, mint kiindulási pont. Ezt azonban nem látja elégséges érveknek, ugyanis a tájékozott használó sem egy különleges ismeretekkel rendelkező szakember, csupán az átlagos fogyasztónál figyelmesebb és érdeklődőbb használó. Ezt pedig a Törvényszék is megfelelően képes rekonstruálni.

d) Az ütköző minták helyett a konkrét termékek vizsgálatáról

A főtanácsnok ezt az érvelést is elfogadhatatlannak tartotta, mert még egyszer vitatni próbálta a tények Törvényszék általi értékelését a tájékozott használó észlelésével kapcsolatban.

Ettől függetlenül teljességgel helytállónak tartotta azt, hogy ha az materiálisan is lehetséges – ahogy a jelen ügyben is az volt –, a formatervezési minták által jellemzett

⁶ A Tanács 207/2009/EK rendelete (2009. február 26.) a közösségi védjegyről 65. cikk.

⁷ Eszerint az Európai Unió Bírósága megvizsgálja az Unió szervei vagy hivatalai által elfogadott, harmadik személyekre joghatással járó jogi aktusok jogszerűségét. E célból a Bíróság hatáskörrel rendelkezik az olyan keresetek tekintetében, amelyeket valamely tagállam, az Európai Parlament, a Tanács vagy a Bizottság nyújt be hatáskör hiánya, lényeges eljárási szabályok megsértése, a Szerződések vagy az alkalmazásukra vonatkozó bármely jogi rendelkezés megsértése vagy hatáskörrel való visszaélés miatt. Ugyanígyen feltételek mellett eljárást indíthat bármely természetes vagy jogi személy a neki címzett, vagy az őt közvetlenül és személyében érintő jogi aktusok ellen, továbbá az őt közvetlenül érintő olyan rendeleti jellegű jogi aktusok ellen, amelyek nem tartalmazzak végrehajtási intézkedéseket.

valós termékeket hasonlítsa össze a Törvényszék. Ez a tájékozott használó fogalmából is fakad, mert azok nem szakemberek, hanem csupán érdeklődést tanúsító személyek. Jelen esetben ráadásul az 5-10 éves gyerekek is tájékozott használónak minősültek. Ezért helytálló az érintett termékeket „élőben” is megvizsgálni, ahogyan azokat a tájékozott használók is láthatják. A tájékozott használók ugyanis főszabály szerint nem a formatervezési minták lajstromait vizsgálják, hanem azok gyakorlati megjelenésükkel, az érintett termékekkel találkoznak. Ráadásul a fellebbező is mutatott be az eljárás során pogokat, hogy saját érvelését alátámassza.

e) A tények elferdítéséről

A főtanácsnok álláspontja szerint a fellebbező ezen érve mintegy utolsó mentsvárként szolgált, hogy még egyszer vitassa a tények Törvényszék általi értékelését. Mengozzi rávilágított azonban arra, hogy a tények elferdítésére vonatkozó kifogás kivételes jellegű, azt különösen szilárd bizonyításra kell alapozni, amelyben a fellebbezőnek pontosan meg kell jelölnie az elferdített elemeket és bizonyítania kell az első fokon elkövetett értékelési hibákat.

A fentiek fényében – minthogy az egyetlen jogalap mindegyik részét elfogadhatatlannak és megalapozatlannak tartotta – a főtanácsnok azt indítványozta, hogy a Bíróság utasítsa el a fellebbezést, és kötelezze a fellebbezőt a költségek viselésére.

5. A BÍRÓSÁG JOGI ÉRVELÉSE

A Bíróság negyedik tanácsa 2011. október 20-án hozta meg a C-281/10. P. számú ügyben ítéletét. Az eljáró tanács tagjai voltak: J.-C. Bonichot tanácselnök, K. Schieman, L. Bay Larsen, C. Toader (előadó) és E. Jarašiūnas bírák. A bíróság a főtanácsnok indítványának mentén haladva, az egyetlen jogalap öt különálló részét sorban vette vizsgálat alá.

I. Az alkotói szabadságfok korlátairól

A Bíróság álláspontja szerint a PepsiCo e hivatkozásában tulajdonképpen a Törvényszék ténybeli értékelését vonta kétségbe, de nem bizonyította, hogy a Törvényszék elferdítette volna a tényeket. Márpedig az állandó ítélkezési gyakorlat szerint kizárólag a Törvényszék kompetenciájába tartozik a tényállás megállapítása és annak értékelése. Ez alól csak az jelenthet kivételt, ha az iratokból is megállapítható, hogy a tényállás tárgyi-

lag téves. Abból eredően, hogy a tényállás értékelése nem jogkérdés, a Bíróság nem rendelkezik hatáskörrel arra, hogy a fellebbezési eljárás során azt felülvizsgálhassa.⁸

II. A tájékozott használó fogalmáról és figyelmének szintjéről

E vonatkozásban a Bíróság maradéktalanul követte a főtanácsnok indítványában foglaltakat. Eszerint a tájékozott használót az átlagos fogyasztó és a szakértő között helyezte el, aki személyes tapasztalatai vagy az ágazatra vonatkozó kiterjedt ismeretei okán nem átlagosan figyelmes, hanem különösen éber használó.

Mengozzival egyetértően a Bíróság is megállapította, hogy az összehasonlítás módja nem korlátozható csupán a közvetlen összehasonlításra. A tájékozott használó fogalmából fakad, hogy amikor csak lehet, akkor a közvetlen és direkt összehasonlításra törekszik, azonban lehetnek olyan esetek, amikor a körülmények miatt ez lehetetlen. Az ilyen esetekre tekintettel nem zárhatóak ki az összehasonlítás egyéb (pl. emlékeken, dokumentációkon alapuló) módszerei.

A tájékozott használó figyelmével kapcsolatban a Bíróság arra emlékeztetett, hogy a tájékozott használó ugyan nem a szokásosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó, aki csak egészében, részletei nélkül figyelné meg a formatervezési mintát, de nem is olyan szakember, aki minden apró részletet megvizsgál. Sokkal inkább olyan referenciapont, aki ismeri az ágazatban lévő különböző formatervezési mintákat, ezekről rendelkezik bizonyos fokú ismeretekkel és érdeklődéséből adódóan viszonylag magas fokú figyelmet tanúsít.

III. A bírói felülvizsgálat terjedelméről

E kérdés kapcsán a Bíróság kiemelte, hogy a Schröder kontra CVPO ügyben hozott ítélet⁹ analógiájára a Törvényszék az OHIM számára bizonyos mérlegelési mozgásteret engedhet akkor, amikor nagymértékben szakmai értékelést kell elvégeznie, és az ipari formatervezési mintákra vonatkozó határozatai felülvizsgálatának terjedelmét a nyilvánvaló értékelési hibákra korlátozhatja. A Bíróság álláspontja szerint azonban a jelen ügyben nem lépte át a Törvényszék a felülvizsgálati jogkörét.

⁸ Lásd C-470/00. P. számú, Parlament kontra Ripa di Meana és társai ügyben 2004. április 29-én hozott ítélet 40. pontja: „an appeal is to be limited to points of law. It is settled case-law that the Court of First Instance therefore has exclusive jurisdiction to find the facts, save where a substantive inaccuracy in its findings is attributable to the documents submitted to it, and to appraise those facts.”

⁹ C-38/09. P. számú, Ralf Schröder kontra Közösségi Növényfajta Hivatal (CVPO) ügyben 2010. április 15-én hozott ítélet 77. pontja. Eszerint ha egy vizsgálandó feltétel szakmailag és tudományosan összetett, annak szakmai felülvizsgálatára (jelen esetben a CPVO rendelkezése alapján) másik szerv rendelkezhet hatáskörrel, és a Törvényszék felülvizsgálati jogköre is csak a nyilvánvaló mérlegelési hibára korlátozódhat.

IV. Az ütköző minták helyett a konkrét termékek vizsgálatáról

A Bíróság álláspontja szerint a tájékozott használó fogalmából kiindulva nem minősül tévedésnek, ha a szóban forgó formatervezési minták által keltett összbenyomás értékelésekor figyelembe veszik azok gyakorlati megnyilvánulásait, a konkrét termékeket. Emellett a megtámadott ítélet szövegezéséből egyébként is az következik, hogy a Törvényszék alapvetően a lajstromokban szereplő grafikai ábrázolásokat vetette össze, és csak megerősítésként, szemléltetésképpen vette figyelembe a tényleges termékeket.

V. A tények elferdítéséről

Ezen érvelés kapcsán a Bíróság a korábbi ítélkezési gyakorlatára hivatkozva emlékeztetett arra, hogy a fellebbezőnek pontosan meg kell jelölnie az állítólagosan elferdített tényeket, és bizonyítania kell az értékelési hibákat. Ezen felül az ilyen elferdítésnek nyilvánvalóan ki kell tűnnie az ügy irataiból, anélkül, hogy a tényállást újra kellene értékelni.¹⁰

Abból kifolyólag, hogy a fellebbező a fenti feltételek közül egyet sem teljesített, így az nem felel meg a korábbi ítélkezési gyakorlatnak, a Bíróság e végső érvet is elutasította.

6. A RENDELKEZŐ RÉSZ ÉS AZ ÜGY RATIO DECIDENDIJE

Mivel a fentiekben kifejtettek szerint a fellebbező az egyetlen jogalap valamennyi pontjában peresztes lett, a Bíróság a fellebbezést teljes egészében elutasította, és kötelezte a PepsiCo-t az eljárási költségek viselésére.

A döntésből leszűrhető elvont eseti jogtétel, a ratio decidendi az alábbiakban foglalható össze. A közösségi formatervezési mintáról szóló 6/2002/EK tanácsi rendelet alkalmazásában a *tájékozott használó fogalmát úgy kell értelmezni, mint a védjegyjogban használt átlagos fogyasztó és a szabadalmi jogban használt szakember fogalma között elhelyezkedő köztes fogalmat. A tájékozott használó nem átlagosan figyelmes, hanem különösen éber használót jelöl. A tájékozott használó a természetéből fakadóan mindig igyekszik a szóban forgó formatervezési mintákat közvetlenül összehasonlítani, azonban elképzelhetőek olyan esetek, amikor ez nem lehetséges, és az összehasonlítás*

¹⁰ C-204/00. P, C-205/00. P., C-211/00. P., C-213/00. P., C-217/00. P., C-219/00. P. számú, Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. január 7-én hozott ítélet 50. pontja, C-16/06. P. számú Les Éditions Albert René kontra OHIM ügyben 2008. december 18-án hozott ítélet 69. pontja.

más módját választja. A tájékozott használó bár nem tervező vagy technikai szakértő, de ismeri az érintett ágazatban jelen lévő formatervezési mintákat, ezek alkotóelemeiről bizonyos fokú ismerettel rendelkezik és érdeklődéséből adódóan viszonylag magas fokú figyelmet tanúsít.

7. ÉSZREVÉTELEK

A Bíróság tulajdonképpen minden pontban követte a Mengozzi főtanácsnok által előterjesztett indítványt. Míg azonban a főtanácsnok mindegyik kérdésben érdemben is állást foglalt, a Bíróság ezt nem tette meg.

Az I. pontban jelölt érvelés kapcsán a döntés valójában eljárási oldalról – a tényállás felülvizsgálatára vonatkozó hatáskör hiánya alapján – utasította el a fellebbezést. Az alkotói szabadság korlátainak vizsgálata azonban ennél nagyobb horderejű kérdés, és előremutató lett volna érdemben is állást foglalni e téren. A főtanácsnok ehhez megadta a kellő alapot. Felvázolta azt a kétféle megközelítést (funkcionális vagy piac által meghatározott korlátok), amely alapján értékelhető lenne az alkotói szabadságfok. A maga részéről egyértelműen pálcát is tört a funkcionális felfogás mellett, minthogy ez szolgálja leginkább a formatervezési mintaoltalom szabályozási célját. A Törvényszék is ezt alkalmazta az első fokú eljárás során, és a korábbi jogszabályi indokolások és megjegyzések alapján is a funkcionális megközelítés a helyes, ugyanakkor szerencsésebb lett volna, ha ezt a Bíróság *expressis verbis* ki is mondja, megalapozva ezzel a későbbi ítélkezési gyakorlatát.

A II. pontban a tájékozott használó fogalmára vonatkozó fejtegetései mellé a Bíróság hozzávette annak figyelmi szintjére vonatkozó fellebbezői észrevételeket is, holott azt eredetileg a fellebbező az egyetlen jogalap harmadik részében, a felülvizsgálat terjedelmével együtt terjesztette elő, és a főtanácsnok is annak mentén vizsgálódott. Kétségtelen azonban, hogy a Bíróság megközelítésében így sokkal logikusabb, és az érvelés is koherensebb lett, mintha az eredeti sorrendben tárgyalták volna a fellebbező érveit.

Az ítélet legfontosabb része e pontban lelhető fel, ahogy a fentiekben is kiemelésre került, itt található a döntés *ratio decidendi*-je. Üdvözlendő, hogy a Bíróság meghatározta a tájékozott használó fogalmát, és hogy ennek során a védjegyjogi és szabadalmi jogi mércéket vette alapul, ezáltal egységes horizontot teremtve az iparjogvédelemben használt absztrakt referenciapontok számára. A fogalom-meghatározás után talán helytállóbb lett volna a tájékozott használó figyelmére vonatkozó érvelés tárgyalása, majd

ennek tisztázása után következhetett volna az, hogy a magas fokú figyelme segítségével milyen elfogadható összehasonlítási módszereket rendelhetünk hozzá.

A tájékozott használó fogalmával és figyelmének szintjével kapcsolatban sok a homályos fogalom – különösen éber, bizonyos fokú ismeretekkel rendelkezik, viszonylag magas fokú figyelmet tanúsít –, amelyek tartalommal való kitöltése és határainak megvonása a későbbi ítélkezési gyakorlat feladata. Természetesen ezen elvont zsinórmérték jellemzőinek meghatározása nem lehetséges patika mérleg segítségével. Ehelyett sok idő, sok jogvita és érdemi döntések szükségesek hozzá, csakúgy, mint a védjegyjogi átlagos fogyasztó esetében.

A bírósági felülvizsgálat terjedelméről szóló, a III. részben ismertetett érvelés némileg elnagyolt. A Bíróság által kifejtett rövid indokolás után hirtelen, logikai kapcsolódás nélkül következik az a megállapítás, hogy a Törvényszék nem lépte át a felülvizsgálat jogi kereteit. E verdiktet nem igazolja az előtte írt indokolás, ezért az egyes érvelési lépések e ponton megkérdőjelezhetőek. Ez a klasszikus non sequitur esete. Pedig Mengozzi főtanácsnok e vonatkozásban is iránymutatásul szolgált. Összevetette a közösségi védjegyrendelet alapján történő bírósági felülvizsgálat jogi lehetőségeit a közösségi formatervezési mintákéval, és arra a megállapításra jutott, hogy nem tehető különbség a kettő között, így nem is minősíthetőek a formatervezési minták olyan műszaki jellegű oltalmi formának, amelyek ellen annak hangsúlyosan technikai jellege miatt csak korlátozott terjedelmű bírósági felülvizsgálat lehetne indokolt. A főtanácsnok fentiekben is ismertetett érvelésének átvétele sokkalta helytállóbb és megalapozottabb állásfoglalást eredményezett volna, mint ahogyan az az ítéletben megfogalmazásra került.

A főtanácsnok indítványának 75. pontjában ráadásul még messzebbre tekintett, ugyanis felvetette egy olyan nézőpontváltásnak a lehetőségét is, amely szerint az OHIM határozatai vonatkozásában a jelenleginél szigorúbban korlátozza a Bíróság a saját beavatkozását, és nem csak az OHIM határozatainak a sajátjaival való helyettesítését zárja ki, hanem még általánosabban, az OHIM összes műszaki jellegű határozatát elismeri a bírói felülvizsgálat korlátjaként. Azonban maga a főtanácsnok is belátta, hogy a jelen ügy nem volt alkalmas a gyakorlat ilyen irányú megváltoztatására.

A konkrét termékek összehasonlításának igazolásáról szóló IV. részben a Bíróság – némi hangsúlybéli eltolódással ugyan – de lényegében követte a főtanácsnok érveit. A Bíróság azt emelte ki hangsúlyosabban, hogy a megtámadott ítélet szövegezéséből következően (nyelvtani értelmezés) a termékek vizsgálata csak megerősítésként szolgált a lajstromok alapján elvégzett összehasonlításához. Mengozzi emellett nagy jelentőséget

tulajdonított annak, hogy a tájékozott használó fogalmából eredően – különösen, hogy jelen ügyben 5-10 éves gyerekek is beleértendőek – a használó soha nem a lajstromban szereplő grafikai ábrázolásokkal találkozik, hanem azok gyakorlati megvalósulásaikkal, a ténylegesen, fizikailag is létező termékekkel. Emiatt pedig helytálló a valós termékekkel végzett összehasonlítás. A Bíróság ezt a fajta materiális érvelést mellőzte indokolásából, holott a későbbi gyakorlatra tekintve ennek megállapítása is alapvető jelentőségű lehetett volna.

A tények elferdítésére vonatkozó hivatkozást a Bíróság kellő szigorral és korábbi gyakorlatára hivatkozva alaposan megvizsgálta, így ahhoz – az ügyben betöltött jelentősége miatt is – szükségtelen további észrevételeket fűzni.

8. A DÖNTÉS JELENTŐSÉGE

Ahogy arra Mengozzi főtanácsnok is felhívta a figyelmet, ez volt az első olyan, közösségi formatervezési mintával kapcsolatos döntés, amely a Törvényszék ítélete elleni fellebbezés útján kerülhetett a legmagasabb szintű európai uniós bírói fórumhoz. Emiatt az ítélkezési gyakorlatra nézve mindenképpen alapvető jelentőségű. Ahogy a fentiekben is kifejtésre került, a Bíróság az előtte fekvő ügyet nem használta ki arra, hogy minden felmerülő kérdésben – így a szerző alkotói szabadságának korlátaival, vagy a bírósági felülvizsgálat terjedelmével összefüggésben – érdemben is állást foglaljon és ezáltal egyértelmű jogértelmezést adjon, de a tájékozott használó fogalmának meghatározása, figyelemi szintjének rögzítése és az általa végzett összehasonlítás módjának vizsgálata miatt mindenképpen kulcsfontosságú ítéletről van szó.

II. RÉSZ

A KÖZÖSSÉGI VÉDJEGYEK TÉNYLEGES HASZNÁLATÁNAK TERÜLETI KÉRDÉSEI

AZ ONEL/OMEL ÜGY AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG ELŐTT

Hivatalos hivatkozás: A Bíróság (második tanács) 2012. december 19-i ítélete, Leno Merken BV. kontra Hagelkruis Beheer BV., C-149/11. számú ügy [a Gerechtshof's Gravenhage (Hollandia) által 2011. március 28-án benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem]

Tárgyszavak: 15. cikk (1) bekezdés – 207/2009/EK rendelet – a használat területi kiterjedése – a közösségi védjegy egyetlen tagállam területén történő használata – a „tényleges használat” fogalma – elegendőség – közösségi védjegy.

Értelmezett jogszabályhelyek: A Tanács 207/2009/EK rendelete (2009. február 26.) a közösségi védjegyről (2)-(4), (6). (10) preambulumbekzdése, 1., 15., 42., 51., 112. cikkei, a védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló 2008. október 22-i 2008/95/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv, 10. cikke.

Mind a nemzeti, mind a közösségi védjegyekkel szemben támasztott tényleges használat követelménye régóta foglalkoztatja a védjegyjogászok közösségét. Az Európai Bíróság az évek során esetről esetre bontotta ki e – normatíve nem definiált – fogalom jelentését. Az egyik legizgalmasabb és legtöbb port felkavaró vitatéma ezen belül is a tényleges használat területi kérdéseihez kötődik. Az elemzés tárgyául szolgáló jogesetre sokan felfigyeltek, és érdeklődve várták a Bíróság ítéletét, amelyre ugyan bő másfél évet kellett várni, de 2012. decemberében végre megszületett. Arra, hogy a várva várt ítélet vajon megnyugtatóan lezárta-e az évek óta tartó vitát, vagy csak nyugvópontot jelent egy szakadatlan küzdelemben, a továbbiakban derül fény.

1. JOGI HÁTTÉR

A közösségi védjegyről szóló 207/2009/EK (2009. február 6.) tanácsi rendeletnek (a továbbiakban: rendelet) az ügy szempontjából releváns rendelkezései a következők:

(2) preambulumbekzdés: A gazdasági tevékenységek harmonikus fejlődését, valamint a folyamatos és kiegyensúlyozott növekedést a Közösségen belül megfelelően működő, a nemzeti piacokéhoz hasonló feltételeket nyújtó belső piac kiteljesítésével kívánatos előmozdítani. Az ilyen piac létrehozása és minél egységesebb piaccá alakítása érdekében nemcsak az áruk szabad mozgásának és a szolgáltatásnyújtás szabadságának akadályait kell lebontani és a verseny torzítását kizáró intézkedéseket kell bevezetni, hanem ezen túlmenően olyan jogi feltételeket kell teremteni, amelyek lehetővé teszik, hogy **a vállalkozások** – akár az áruk előállítása és forgalmazása, akár a szolgáltatások nyújtása tekintetében – **közösségi méretekhez igazítsák tevékenységeiket**. E célok érdekében a vállalkozások rendelkezésére álló jogi eszközök között szerepelniük kell olyan védjegyeknek, amelyek lehetővé teszik termékeiknek és szolgáltatásaiknak a Közösség egész területén azonos eszközökkel történő, **határookra való tekintet nélküli megkülönböztethetőségét**.

(3) preambulumbekzdés: A Közösség említett célkitűzéseinek elérése érdekében szükségesnek látszik a védjegyekre vonatkozó olyan közösségi rendelkezések megalkotása, amelyek révén a vállalkozások egyetlen eljárási rend keretében **egységes oltalmat élvező**, a Közösség területének egészére kiterjedő hatályú közösségi védjegyet szerezhhetnek. A közösségi védjegy egységes jellegének az előbbieken kifejtett elvét, ha e rendelet másként nem rendelkezik, alkalmazni kell.

(4) A tagállamok jogszabályai által a védjegyjogosultak számára biztosított jogok területiségének korlátja nem szüntethető meg a jogszabályok közelítésével. Annak érdekében, hogy a vállalkozások számára a **belső piac egészén megnyíljon a korlátozásoktól mentes gazdasági tevékenység** lehetősége, olyan védjegyekre van szükség, amelyek valamennyi tagállamban közvetlenül alkalmazandó, egységes közösségi szabályozás hatálya alá tartoznak.

(6) preambulumbekzdés: A védjegyekre vonatkozó közösségi szabályozás mindazonáltal nem lép a tagállamok védjegyekre irányadó jogszabályainak helyébe. Annak előírása, hogy a vállalkozások védjegyeiket közösségi védjegyként lajstromoztassák, nem tűnik indokoltnak. **A nemzeti védjegyoltalom fennmaradása** továbbra is szükséges az olyan vállalkozások számára, amelyek **védjegyeikre nem igénylik a közösségi szintű oltalmat**.

(10) preambulumbekzdés: Csak akkor indokolt oltalomban részesíteni a közösségi védjegyet és a vele ütköző, korábban lajstromozott védjegyet, ha e **védjegyet ténylegesen használják**.

1. cikk (2). bekezdés: **A közösségi védjegyoltalom egységes**, és a Közösség egész területén azonos hatállyal rendelkezik: **csak a Közösség egésze tekintetében** lajstromozható, ruházható át vagy lehet róla lemondani, illetve **képezheti megszűnést megállapító** vagy törlést kimondó, illetve használatát tiltó határozat tárgyát. Ha e rendelet eltérően nem rendelkezik, ezt az elvet és jogkövetkezményeit kell alkalmazni.

15. cikk (1) bekezdés: Ha a jogosult a lajstromozástól számított **öt éven belül nem kezdte meg** a közösségi védjegy **tényleges használatát a Közösségben** az árujegyzékben szereplő árukkal és szolgáltatásokkal kapcsolatban, vagy ha az ilyen használatot öt éven át megszakítás nélkül elmulasztotta, a közösségi védjegyoltalomra alkalmazni kell az e rendeletben meghatározott jogkövetkezményeket, kivéve, ha a jogosult a használat elmaradását kellőképpen igazolja.

42. cikk (2) bekezdés: Ha a **felszólalást** korábbi közösségi védjegy jogosultja nyújtotta be, a bejelentő kérelmére igazolnia kell, hogy a közösségi védjegybejelentés meghirdetését megelőző öt év-

ben a felszólalás alapjául szolgáló korábbi **közösségi védjegy tényleges használatát** az árujegyzékben szereplő és a felszólalásban hivatkozott árukkal, illetve szolgáltatásokkal kapcsolatban a **Közösségben megkezdte**, vagy kellőképpen igazolja a használat elmaradását, feltéve, hogy a korábbi közösségi védjegyet a közösségi védjegybejelentés meghirdetésének napjánál legalább öt évvel korábban lajstromozták.[...]

(3) bekezdés: A 8. cikk (2) bekezdésének a) pontjában említett korábbi nemzeti védjegyre a (2) bekezdést kell alkalmazni, azzal az eltéréssel, hogy a Közösségben való használaton az abban a tagállamban való használatot kell érteni, amelyben a korábbi nemzeti védjegy oltalom alatt áll.

51. cikk (1) bekezdés: A hivatalhoz benyújtott kérelem vagy a védjegybitorlási perben előterjesztett viszontkereset alapján a közösségi védjegyoltalom **megszűnését kell megállapítani**, ha

a) a jogosult az árujegyzékben szereplő árukkal, illetve szolgáltatásokkal kapcsolatban a védjegy **tényleges használatát a Közösségben megszakítás nélkül öt éven át elmulasztja**, és a jogosult a használat elmaradását kellőképpen nem igazolja, [...]

112. cikk (2) bekezdés: Nincs helye átalakításnak, ha

a) a közösségi védjegyoltalom használat hiánya miatt megszűnt, kivéve, ha abban a tagállamban, amelynek tekintetében az átalakítás iránt kérelmet nyújtottak be, a közösségi védjegynek e tagállam jogszabályai szerinti tényleges használatnak minősülő használatát már megkezdték; [...]

A védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló 2008. október 22-i 2008/95/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv releváns rendelkezései a következők:

10. cikk (1) bekezdés: Ha a jogosult a lajstromozástól számított **öt éven belül nem kezdte meg a tagállamban a védjegy tényleges használatát** az árujegyzékben szereplő árukkal, illetve szolgáltatásokkal kapcsolatban, vagy ha az ilyen használatot öt éven át megszakítás nélkül elmulasztotta, a védjegy oltalmára alkalmazni kell az ebben az irányelvben előírt jogkövetkezményeket, kivéve, ha a jogosult a használat elmaradását kellőképpen igazolja.

2. A TÉNYÁLLÁS

A felperes Leno Merken B.V. (a továbbiakban Leno) a jogosultja a 2002. március 19-én bejelentett és 2003. október 2-án lajstromozott, 002622082 lajstromszámú ONEL közösségi szóvédjegynek. A megjelölés árujegyzéke a gyári vagy kereskedelmi védjegyekkel ellátható termékek és szolgáltatások nemzetközi osztályozására vonatkozó, 1957. június 15-én aláírt Nizzai Megállapodás (a továbbiakban Nizzai Megállapodás) szerinti 35. osztályra (reklámozás és PR tevékenység, kereskedelmi adminisztráció, irodai munkák, kereskedelmi ügyletek, marketing), 41. osztályra (szakmai képzés, tanfolyamok és oktatás, szemináriumok és vásárok rendezése) és a 42. osztályra (tudományos és műszaki szolgáltatások, valamint az idetartozó tervezői és kutatói tevékenység, ipari elemző és kutató szolgáltatások, számítástechnikai hardver és szoftver tervezés és fejlesztés).

Az alperes, a Hagelkruis Beheer BV. (a továbbiakban Hagelkruis) 2009. július 27-én a Benelux Szellemi Tulajdon Hivatala (védjegyek és formatervezési minták, a továbbiakban Benelux Hivatal) előtt védjegybejelentést tett az OMEL szóvédjegy vonatkozásában. A védjegybejelentés árujegyzékében a Nizzai Megállapodás szerinti 35., a 41. és a 45. (jogi szolgáltatások) osztályok szerepeltek.

3. PERTÖRTÉNET ÉS AZ ELŐZETES DÖNTÉSHOZATALRA ELŐTERJESZTETT KÉRDÉSEK

2009. augusztus 18-án a Leno a fenti védjegyére hivatkozva felszólalt a Hagelkruis védjegybejelentésével szemben, ugyanis álláspontja szerint az OMEL megjelölés az azonos vagy hasonló áruosztályok fényében az összetéveszthetőségig hasonlít a saját, korábbi elsőbbségű ONEL védjegyére.

A Hagelkruis a felszólalással szemben azt kérte, hogy a Leno igazolja e korábbi közösségi védjegyének tényleges használatát. Mivel a Benelux Hivatal az eljárás során úgy vélte, hogy a Lenonak nem sikerült kellőképpen bizonyítania azt, hogy a megtámadott védjegybejelentés meghirdetését megelőző öt évben ténylegesen is használta volna az ONEL közösségi védjegyét, 2010. január 15-én elutasította a felszólalást. E döntés ellen fellebbezéssel élt a Leno a Gerechtshof's Gravenhage (regionális fellebbviteli bíróság, Hága) előtt.

E bíróság előtt nem volt vitatott az a körülmény, hogy az ONEL és OMEL megjelölések hasonlóak, illetve az árujegyzékükben szereplő szolgáltatások azonosak vagy hasonlóak, így fennáll az összetéveszthetőség veszélye, ami a lajstromozás során relatív kizáró okot képez. Az sem volt vitatott, hogy a Leno az ONEL védjegyet Hollandia területén ténylegesen használta. A felek közötti vita tárgya az volt, hogy a Lenonak a közösségi védjegy tényleges használatát vajon egynél több tagállamban kell-e bizonyítania annak érdekében, hogy az alapján felszólalhasson a Hagelkruis védjegybejelentése ellen.

E probléma tisztázása érdekében fordult az előterjesztő bíróság az Európai Bírósághoz, hogy a következő kérdések megválaszolásával adjon iránymutatást:

- Úgy kell-e értelmezni a rendelet 15. cikkének (1) bekezdését, hogy a közösségi védjegy tényleges használatának meglétéhez elegendő, ha a védjegyet egyetlen tagállamban használják, amennyiben e használat - ha nemzeti védjegyről lenne szó - az érintett tagállamban tényleges használatnak minősülne.
- Az első kérdésre adandó nemleges válasz esetén sohasem tekinthető-e a közösségi védjegy egyetlen tagállambeli - fent említett - használata a rendelet 15. cikkének (1) bekezdése értelmében vett Közösségen belüli tényleges használatnak?

- Ha a közösségi védjegy egyetlen tagállambeli használata sohasem tekinthető a Közösségen belüli tényleges használatnak, akkor milyen követelményeket kell támasztani az adott esetben a Közösségen belüli tényleges használat vizsgálata során - az egyéb tényezők mellett - a használat területi kiterjedtségével szemben?
- Vagy - az előzőektől eltérően - úgy kell-e értelmezni a közösségi védjegyről szóló rendelet 15. cikkét, hogy a Közösségen belüli tényleges használat vizsgálata során az egyes tagállamok területének határai teljes mértékben figyelmen kívül maradnak (és például a piaci részesedést [a termékek piaca/földrajzi piac] kell alapul venni)?

Fontossága miatt az ügy több tagállamot is véleménynyilvánításra készített. Így a felek mellett írásbeli észrevételeket terjesztett be a belga, a dán, a német, a magyar¹¹, a holland kormány, az Egyesült Királyság Kormánya és az Európai Bizottság.¹²

¹¹ A magyar kormány által előterjesztett írásbeli észrevételben hazánk álláspontja szerint az 1993-ban, az első közösségi védjegyrendelettel együtt elfogadott együttes nyilatkozat (kifejtését lásd később) mögötti jogpolitikai megfontolás (azaz a közösségi védjegyrendszer vonzóvá tétele a nemzeti rendszerekkel szemben) idejétműlttá vált, és az együttes nyilatkozat rendelkezéseit egyébként sem erősítette meg a jogalkotó 2009-ben a rendelet újrakodifikálásakor. A magyar kormány arra is hivatkozott, hogy a rendelet alkalmazásában a nemzeti és közösségi védjegyek tényleges használatát illetően szövegszerűen is csupán egyetlen különbség merül fel, ez pedig az érintett terület: „a Közösségben” vagy „a tagállamban” kell-e használni a védjegyeket. Ebből következően pedig e két fogalomnak eltérő feltételeket kell támasztaniuk a tényleges használattal szemben.

A magyar kormány álláspontja szerint az első kérdés akként válaszolandó meg, hogy a rendelet 15. cikke nem értelmezhető úgy, hogy a közösségi védjegy használatának meglétéhez elegendő, ha a védjegyet egyetlen tagállamban használják, amennyiben e használat nemzeti védjegy esetében tényleges használatnak minősülne. A negyedik kérdésre a magyar kormány válasza pedig az volt, hogy a Közösségen belüli tényleges használat vizsgálata során a tagállamok politikai határait figyelmen kívül kell hagyni, és ehelyett a belső piac egészére nézve kell azt mérlegelni, hogy az eset összes releváns körülménye alapján az érintett piacon alapvető funkciójának megfelelően, a szükséges és indokolt mértékben és módon használták-e a védjegyet annak a területnek a jelentős részén, amelyen oltalmat élvez, annak érdekében, hogy ezzel a jogosult piaci részesedést teremtsen vagy tartson fent. Lásd: FICSOR MIHÁLY: *A közösségi védjegyrendszer felülvizsgálata. Értékek és kérdések a szellemi tulajdon világából*, MIE-Továbbképzés, 2011, Székesfehérvár, http://www.mie.org.hu/eloadasok_2011_konf/Ertekek_es_kerdesek_november/Ficsor_MIE_konf_2011_nov.pdf, 2013.05.20.

¹² Az észrevételt előterjesztő kormányok illetve a Bizottság egyet értettek abban, hogy a közösségi védjegy tényleges használata során nem lehet kizárólag a használat területi dimenziójából kiindulni, hanem azt az egyéb releváns körülményekkel egybevetve kell vizsgálni. Az első kérdésre Belgium, Dánia és az Egyesült Királyság – csakúgy mint Magyarország – nemleges választ adott, azonban Belgium és az Egyesült Királyság nem tartotta kizártnak, hogy bizonyos esetekben megvalósulhasson a tényleges használat csupán egyetlen tagállam területén történő használattal is. Dánia álláspontja szerint a közösségi védjegy tényleges használatánál a belső piac egészét kell figyelembe venni, így annak határon átnyúló jellegűnek kell lennie. E három állam az együttes nyilatkozatot nem fogadta el a rendelet 15. cikkének értelmezéseként. Belgium szerint a nyilatkozat már réges-régen nem felel meg a jogi és gazdasági realitásnak, a belső piaci valamint a rendelet alapelveivel is összeférhetetlen. A Bizottság összefoglalóan azt az észrevételt tette, hogy a tényleges használat kérdésében a területiség csupán az egyik szempont a sok közül, és nem lehet kizárólag ez a meghatározó. Mindig az eset összes körülménye alapján kell vizsgálni a tényleges használatot. Németország és Hollandia is a több szempont együttes mérlegelését hangsúlyozta azzal a különbséggel, hogy nézetük szerint a közösségi védjegy tényleges használatához egy tagállamban való használat is elég lehet. Lásd: FICSOR: i. m. (2011).

4. SHARPSTON FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA

Eleanor Sharpston főtanácsnok indítványa azzal az axiomatikus megállapítással kezdődik, hogy a védjegyoltalom lényegét tekintve területi jellegű, amelynek oka, hogy a védjegy olyan tulajdoni jog¹³, amely valamely megjelölést egy meghatározott területen részesít oltalomban. Az Európai Unión belül pedig e területiségnek két dimenziója van, hiszen egymás mellett párhuzamosan léteznek a nemzeti és az egységes hatályú közösségi védjegyek.¹⁴ Míg a közösségi védjegyek jogi oltalma terjedelmét tekintve a 27 uniós tagállam területére vonatkozik, addig az a kérdés, hogy a védjegy tényleges használatát hol kell megkezdeni, nem válaszolható meg szükségszerűen ugyanígy.

a) A főtanácsnok előzetes megjegyzéseiben összevonva a négy előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést, tulajdonképpen akként definiálta a jogértelmezésre szoruló problémát, hogy mekkora területen kell használnia a közösségi védjegy jogosultjának a védjegyét annak érdekében, hogy elkerülje a rendeletben meghatározott jogkövetkezményeket, és ezáltal fenntartsa a védjegyhez fűződő kizárólagos jogokat.

Abban az esetben, ha egy védjegy pusztá lajstromozása elegendő lenne ahhoz, hogy az Európai Unió egész területén közösségi védjegyként oltalmat élvezzen, akkor a vállalkozások olyan védjegyek oltalmát is kérhetnék, amelyeket nem használnak vagy nem kívánnak használni. E magatartással pedig nyilvánvalóan kizárnák a versenytársakat e védjegyek használatának a lehetőségéből, ami versenytorzító hatással járna. Így a tényleges használat követelménye ennek a nem kívánatos piaci helyzetnek a megakadályozását célozza.

Az előzetes döntéshozatalra utaló végzés kevés információt tartalmazott arra vonatkozóan, hogy az ONEL közösségi védjegy kapcsán milyen szempontok szerint állapították meg a hollandiai tényleges használatot. Nem álltak rendelkezésre az árujegyzékben szereplő szolgáltatások piacáról sem adatok, így a főtanácsnok nem a konkrét esetben, hanem általánosságban tárgyalta közösségi védjegy tényleges használatának kérdését.

¹³ Megjegyzendő, hogy e tulajdoni megközelítés az angolszász jogrendszerre jellemző szemléletmód. Hazánkban jelenleg a tételes jog – különösen az Alaptörvény és a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény valamint a védjegyekről és földrajzi árujelzőkről szóló 1997. évi XI. törvény – elveti a tulajdoni elméletet, noha ezt nem ellentmondástól és logikai bukfenektől mentesen teszi. A vagyoni forgalom pedig már száz évvel ezelőtt is igényelte volna az angolszász megközelítés adoptálását. E kérdéstről lásd részletesen: KESERŰ BARNA ARNOLD: A magyar védjegyek átruházására vonatkozó szabályok összehasonlítása a közösségi védjegyoltalom átruházásának szabályaival, különös tekintettel a szellemi tulajdon elméleteire, in *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2011/4. szám, 43-55. o.

¹⁴ A nemzeti és közösségi védjegyek egymás melletti párhuzamos létezését nevezik a koegzisztencia elvének, amelyet a közösségi védjegyek létrehozásakor megőrzendő alapelvként deklaráltak a tagállamok.

b) Sharpston főtanácsnok érdemben elsőként a „tényleges használat a Közösségben” kifejezés jelentését tárgyalta. Kitért arra, hogy a Bíróság már korábban megállapította a nemzeti védjegyek tényleges használatának jelentését. A nemzeti védjegyeket a tagállamban kell ténylegesen használni, míg a közösségi védjegyeket a Közösségben. Annak ellenére, hogy a kétféle védjegytypus eltérő joghatóságok alá tartoznak, a főtanácsnok álláspontja szerint mindkét esetben a tényleges használat követelményének célja azonos, vagyis annak biztosítását célozza, hogy a lajstrom ne tartalmazzon olyan védjegyeket, amelyek ahelyett, hogy serkentik a versenyt, éppen hogy akadályozzák azt. Az ilyen megjelölések ugyanis korlátozzák azon megjelölések skáláját, amelyeket mások védjegyként lajstromoztathatnának, nem szolgálnak üzleti célokra és nem is segítik az áruk vagy szolgáltatások megkülönböztetését az érintett piacon.

A fenti elvi azonosság miatt a főtanácsnok nem látott okot arra, hogy a Bíróság másként értelmezze a rendeletben szereplő tényleges használat fogalmát ahhoz képest, mint ahogy azt általánosságban tette ugyanezen fogalommal az irányelv értelmezése során.

c) Abból fakadóan, hogy a rendelet 15. cikkének (1) bekezdése egyértelműen azt fejezi ki, hogy a Közösség területén kell a védjegy használatának megtörténnie, a 27 tagállamon kívüli használat nem alapozhatja meg a rendeletben meghatározott jogkövetkezmények elkerülése érdekében annak megállapítását, hogy a védjegy tényleges használatát megkezdték. Ez egyenesen következik a védjegyoltalom territorialitásából. További érv, hogy ha ennek az ellenkezőjét fogadnánk el helyesnek, értelmetlen lenne a rendelet azon rendelkezése, miszerint a közösségi védjegy elhelyezése az árun vagy annak csomagolásán kizárólag a Közösségből történő kivitel céljából szintén használatnak minősül. Így tehát csakis a 27 tagállamból álló egységes belső piac lehet a vizsgálat tárgya.¹⁵

d) Sharpston főtanácsnok álláspontja szerint – mivel a rendelet 15. cikke nem tesz különbséget a tényleges használat típusai között – a Közösségen belüli tényleges használat egységes fogalom, ami azt jelenti, hogy a „tényleges használat” és a „Közösségben” szóelemek nem kumulatív feltételek, amelyeket egymástól elkülönülten kellene vizsgálni. A Bíróság a Sunrider ügyben korábban már elfogadta azt az álláspontot, hogy a tényleges használat területi kiterjedtsége nem önálló feltétel, hanem csak egyike a több tényezőnek.¹⁶ A használat helye

¹⁵ Meg kell jegyezni, hogy néhány tagállam, például Franciaország, Portugália, Spanyolország rendelkezik tengeren túli megyékkel, amelyek szintén a Közösség területét képezik.

¹⁶ C-416/04. számú, The Sunrider Corp. v. BPHH ügyben 2006. június 22-én hozott ítélet 76. pontja: „Hiszen, amint arra az BPHH felhívja a figyelmet, a használat területi kiterjedtsége csak egyike azon tényezőknek, melyeket figyelembe kell venni annak megállapítása során, hogy tényleges használatról van-e szó.”

így nem egy olyan független tényező, amit a tényleges használattal együttesen kellene figyelembe venni, és nem is ez a kizárólagos vagy legfontosabb szempont annak meghatározásánál, hogy mi képez a Közösségen belüli tényleges használatot.

A fenti okokból kiindulva a főtanácsnok álláspontja szerint egy közösségi védjegy egyetlen tagállam határain belül történő használata önmagában nem szükségképpen elegendő ahhoz, hogy a védjegy tényleges használatát képezze, mivel a használat területi dimenziója csak egyike a figyelembe veendő feltételeknek.

e) A főtanácsnok összevetésként felhozta a Bíróság Pago-ügyben¹⁷ hozott ítéletét és az abban alkalmazott vizsgálati szempontokat. A Pago-ügyben a Bíróság által eldöntendő kérdés az volt, hogy egy közösségi védjegy jó hírűségének megállapításához annak a Közösség mekkora területén kell jó hírűnek lennie.¹⁸ Az ítéletben a Bíróság akként foglalt állást, hogy a jó hírű közösségi védjegyekre vonatkozó oltalom akkor terjed ki egy közösségi védjegyre, ha az a Közösség területének jelentős részében jó hírnevet élvez. E jelentős terület pedig, ahogy a konkrét esetben is megállapítást nyert, akár egyetlen tagállam területét is jelentheti.

Sharpston főtanácsnok kiinduló tézise azonban az volt, hogy a Pago-ügyben alkalmazott sémák közvetlenül nem ültethetőek át a tényleges használat territorialis értelmezése során, ugyanis a jó hírűség területi feltételeit és a tényleges használat területi feltételit nem lehet együttesen kezelni.

f) A főtanácsnok ezt követően ismét felidézte a Sunrider ügyet, amelyben a Bíróság megállapította, hogy egy nemzeti védjegy tényleges használata akkor valósul meg, ha azon alapvető rendeltetésének megfelelően használják, hogy biztosítsa azon áruk vagy szolgáltatások származásának azonosíthatóságát, amelyekre vonatkozóan a védjegyet lajstromozták, abból a célból, hogy ezeknek az áruknak és szolgáltatásoknak piacot hozzon létre vagy tartson fenn. Tehát a használat célja, és ezzel együtt megállapíthatóságának minimuma is a piaci részesedés fenntartása vagy megszerzése.¹⁹

¹⁷ C-301/07. számú, PAGO International GmbH v. Tirolmilch registrierte Genossenschaft mbH. ügyben 2009. október 6-án hozott ítélete.

¹⁸ E kérdésben két fő irányzat alakult ki. Az egyik tábor szerint elegendő, ha a jó hírű közösségi védjegy használatát egyetlen tagállamban, vagy annak jelentős részében bizonyítják, s így joghatásai kiterjednek a Közösség egész területére. A másik irányzat szerint a jó hírű közösségi védjegy használatát a Közösség tagállamai jelentős része vonatkozásában bizonyítani kell, csak az ilyen mérvű territorialis kiterjedésű használat eredményezheti a megkülönböztetett jogi oltalmat. Az ügy ismertetését lásd részletesen: VIDA SÁNDOR: Jó hírű közösségi védjegy használatának territorialitása – az Európai Bíróság ítélete a PAGO-ügyben, in *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2010/2. szám, 83-97. o.

¹⁹ Hogy a tényleges használat megállapításakor milyen szempontokat kell figyelembe venni, arra az ítélet 70. pontja szintén kitér: „minden olyan tényt és körülményt, amelynek alapján megállapítható, hogy a védjegy ke-

A fenti tétel alapján nem vitás, hogy a védjegy használata lényegileg a piacokon valósul meg. Közösségi védjegyek esetében ez a piac a belső piac, amely – az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés 26. cikk (2) bekezdése szerint – egy olyan, belső határok nélküli térség, amelyben biztosított az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása.

g) Sharpston főtanácsnok a tényleges használat területi kiterjedésének vizsgálatát a rendelet preambulumának értelmezésével kezdte. A közösségi védjegyet eszerint olyan vállalkozások számára hozták létre, amelyek a tevékenységüket a belső piac méreteihez kívánják igazítani, így haladéktalanul vagy rövid időn belül közösségi szintű tevékenységet kívánnak kezdeni vagy folytatni. E cél érdekében a közösségi védjegyek egységes, bármiféle megkülönböztetés-től mentes oltalmat élveznek az egész Közösségben.

Ebben az összefüggésben az érintett földrajzi terület – a belső piac – mind a 27 tagállam teljes területét jelenti, de függetlenül a közöttük lévő határoktól vagy a területük méretétől. A közösségi védjegy használatát a teljes belső piacon kell figyelembe venni és értékelni, az pedig, hogy e használat valójában hány tagállamot és milyen mértékben érint, irreleváns ebből a szempontból. A piaci részesedés fenntartását vagy megszerzését ezen az egységes, belső piacon kell vizsgálni, és csak e területi egységen értelmezhető az érintett áruk vagy szolgáltatások kereskedelmileg releváns jelenléte. A tényleges használat eredményezte üzleti siker, vagy éppen annak a hiánya nem releváns.

A Bíróság korábbi gyakorlatában már kifejtésre került, hogy a tényleges használat mennyiségi kritériumai nem határozhatóak meg egzakt számokkal vagy százalékokkal, hanem az mindig a konkrét ügy összes körülményeinek figyelembe vételével ítéltető meg. A főtanácsnok álláspontja szerint a belső piac tulajdonságainak meghatározásakor is ezt a fajta esetenkénti értékelést kell alkalmazni, figyelembe véve azt, hogy a jellemzői idővel változhatnak. Így például a kereslet, kínálat vagy elérhetőség a belső piac egyes részei tekintetében korlátozott lehet nyelvi akadályok, szállítási vagy befektetési költségek, fogyasztói ízlések vagy szokások függvényében. Egy különösen koncentrált piacon a védjegy használata nagyobb súlyt kaphat a végső értékelésben, mint a piacnak a fenti tényezőktől korlátolt szegmensében. Ugyanakkor azt is elképzelhetőnek tartja a főtanácsnok, hogy a védjegy helyi használata hatással bírjon a belső piacon, például azáltal, hogy biztosítja, hogy az áruk üzletileg releváns

reskedelmi használata valóságos-e, különösen az érintett gazdasági szektorban az olyan igazoltak tekintendő használatokat, amelyek feladata megteremteni és fenntartani a védjeggyel ellátott áruk és szolgáltatások számára a piaci részesedést, az áruk és szolgáltatások természetét, a piac jellegzetességeit, a védjegy használatának mértékét és gyakoriságát”.

módon ismertek egy olyan belső piac szereplői számára, amely nagyobb annál a piacnál, amely megfelel annak a területnek, amelyen a védjegyet használják.

A fentiekből eredően Sharpston főtanácsnok szerint nem zárja ki szükségképpen a Közösségen belüli tényleges használat megállapíthatóságát az, ha a védjegyet kizárólag egy tagállam területének megfelelő piacon használták. Ugyanakkor nem látta automatikusan elismerhetőnek a védjegy közösségi szintű használatát annak egy mind a 27 tagállamban elérhető weboldalon történő használatával.

A megállapításokat az eljárás alapjául szolgáló ügyre vetítve: a nemzeti bíróságnak figyelembe kell vennie a belső piacon történt valamennyi használatot, amelyek értelemszerűen magukban foglalják a hollandiai használatokat is, és ezt a konkrét piac sajátosságaival, a jogosult piaci részesedésével kell összevetni. Ha például a bíróság azt állapítaná meg, hogy az ONEL védjeggyel ellátott szolgáltatások belső piaca különösen koncentrált Hollandiában, akkor a védjegy hollandiai használatának különös jelentőséget kell tulajdonítani.

h) Végezetül a főtanácsnok röviden értelmezte a közösségi védjegy nemzeti védjeggyé alakításának kérdését a használat hiánya miatt megszűnéssel összefüggésben. A rendelet 112. cikke teszi lehetővé, hogy közösségi védjegyek átalakíthatóak legyenek nemzeti védjegyekké, amely átalakítás azonban kizárt, ha a közösségi védjegyoltalom használat hiánya miatt szűnt meg. E szabály alól kivételt képez az az eset, amikor az érintett tagállam jogszabályai szerint megállapítható a védjegy tényleges használata az országhatárokon belül. Logikailag e rendelkezésből az következik, hogy nem jelenthet automatikusan az egy tagállamon belüli tényleges használat egyúttal közösségi szintű tényleges használatot is, hiszen ebben az esetben nem lenne alapja a védjegyoltalom megszűnésének, és az átalakítást kizáró körülmények fogalmilag fel sem merülhetnének.

i) Az indítvány végkövetkeztetései szerint tehát a közösségi védjegy tényleges használatának meglétéhez önmagában nem szükségképpen elegendő, ha a védjegyet egyetlen tagállamban használják, ugyanakkor lehetséges – figyelemmel az összes körülményre – hogy egy közösségi védjegy használata egyetlen tagállam területének megfelelő területen a Közösségen belüli tényleges használatot jelentsen.

A rendelet 15. cikke értelmében tehát a Közösségben történő tényleges használat olyan használat, amelynek célja, hogy az érintett áruk vagy szolgáltatások vonatkozásában a belső piacon piaci részesedés fenntartását vagy megszerzését célozza.

5. A BÍRÓSÁG INDOKOLÁSA

A Bíróság negyedik tanácsa 2012. december 19-én hozta meg a C-149/11. számú ügyben ítéletét. Az eljáró tanács tagjai voltak: Allan Rosas tanácselnök, Uno Lõhmus (előadó), Aindrias Ó Caoimh, Alexander Arabadjiev és Carl Gustav Fernlund.

A Bíróság a jogi háttér és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések ismertetése után kiindul pontként emlékeztetett arra, hogy a korábbi ítélezési gyakorlatból következően²⁰ a „tényleges használat” egy önálló európai uniós jogi fogalom, amely vonatkozásában a használat területi kiterjedtsége csupán egyike azon tényezőknek, amelyeket figyelembe kell venni annak megállapítása során, hogy a korábbi védjegy tényleges használatát az árujegy-zékben szereplő áruk vagy szolgáltatások tekintetében megkezdték-e, valamint hogy a kizárólag egyetlen tagállambeli használat nem szükségképpen zárja ki a Közösségen belüli tényleges használat megállapíthatóságát.

A korábbi, nemzeti védjegyek tényleges használatára vonatkozó ítélezési gyakorlatból következik, hogy valamely védjegy akkor képezi tényleges használat tárgyát, ha azt alapvető rendeltetésének megfelelően használják, azaz megkülönbözteti a jogosult áruját vagy szolgáltatását a versenytársak áruitól vagy szolgáltatásaitól abból a célból, hogy ezeknek az áruknak vagy szolgáltatásoknak piaci részesedést szerezzen vagy tartson fenn. Ebbe a szimbolikus jellegű használat nem értendő bele, amelynek egyetlen célja a védjegyhez fűződő jogok fenntartása. Ahhoz, hogy egy nemzeti védjegy kereskedelmi használata valóságos-e, számos szempont vizsgálata segítségül hívható, így különösen a piaci részesedés fenntartására vagy megszerzésére irányuló használat, az áruk vagy szolgáltatások természete, a piac jellegzetességei, a védjegy használatának mértéke és gyakorisága. A használat területi kiterjedése azonban csak egyike azon feltételeknek – emlékeztet a Bíróság – amelyek szükségesek a használat ténylegességének bizonyításához.

A Bíróság ezen megállapításokat analógia útján a közösségi védjegyekre nézve is alkalmazhatónak találta. Ugyanis mind a rendelet, mind az irányelv fent idézett preambulumbekzdéseiből egyértelműen következik, hogy az uniós jogalkotó a nemzeti és a közösségi védjegyekhez fűződő jogok fenntartását a tényleges használatához köti. Ez – ahogyan arra a főtanácsnok is utalt – az áruk és szolgáltatások szabad áramlását hivatott biztosítani azáltal, hogy kiszűri a jogrendszerből a felesleges, céljuknak nem megfelelő, a piacot torzító és a versenyt akadályozó védjegyeket.

²⁰ A már említett Sunrider-ügy mellett kiemelt jelentőséggel bír a tényleges használat kérdésében a Bíróság C-40/01. számú, az Ansul BV v. Ajax Brandbeveiliging BV. ügyben 2003. március 11-én hozott ítélet, valamint a C-259/02. számú, La Mer Technology Inc. v. Laboratories Goemar SA. ügyben 2004. január 27-én hozott végzése.

Mindazonáltal a korábbi, nemzeti védjegyekre kialakított gyakorlat analógia útján történő alkalmazásakor figyelembe kell venni a nemzeti és közösségi védjegyek területi kiterjedése közötti különbségeket. Míg az irányelv a használati kötelezettséget a tagállamban keletkezett – s a Bíróság is ezt az esetkört értelmezte korábban –, addig a rendelet a Közösségen belül kívánja meg a tényleges használatot. A területi kiterjedések közti különbséget – mutat rá a Bíróság – a rendelet ráadásul ki is emeli a felszólalás szabályozása körében. A rendelet 42. cikk (3) bekezdése alapján ugyanis, ha egy nemzeti védjegy jogosultja felszólal valamely közösségi védjegybejelentés lajstromozása ellen, a felszólaló felhívható a korábbi elsőbbségű nemzeti védjegye tényleges használatának igazolására. Ebben az esetben ugyanúgy kell eljárni, mintha egy közösségi védjegy jogosultja szólalna fel, azzal az eltéréssel, hogy a Közösségben való használaton abban az érintett tagállamban történő használatot kell érteni, amelyben a nemzeti védjegy oltalom alatt áll.

Ahogy azonban nemzeti védjegyek esetében, úgy a közösségi védjegyek esetében is leszögezhető az a tézis, hogy a használat területi kiterjedtsége csupán egyik eleme a tényleges használatnak, és nem kizárólagos vagy egyetlen feltétele annak.

A rendelet idézett preambulumbekendéseinek együttes olvasatából az következik, hogy a rendelet célja azon jogok területi akadályának megszüntetése, amelyeket az egyes tagállamok biztosítanak a védjegyjogosultaknak, azáltal, hogy lehetővé teszi a vállalkozásoknak, hogy gazdasági tevékenységüket a Közösség méretéhez igazítsák és azt akadály nélkül gyakorolhassák. E cél érdekében az uniós jogalkotó kifejezett szándéka volt egy olyan közösségi védjegyrendszer létrehozása, amelyben a védjegyoltalom egységes, azaz az egész Közösség területén egységes és azonos hatállyal rendelkezik. A közösségi védjegy csak a Közösség egésze tekintetében lajstromozható, ruházható át illetve képezheti megszűnését megállapító vagy törlést kimondó határozat tárgyát. Ekképpen tehát a közösségi védjegyrendszer célja, hogy a nemzeti piaccal azonos feltételeket teremtsen a belső piacon. E célt ásná alá az a tény, ha a Közösségen belül a tagállamok területének jelentőséget tulajdonítanánk, hiszen végső soron a közösségi védjegy egységességét sértené.

A fenti megállapításokból pedig az következik, hogy a rendelet 15. cikkének (1) bekezdése alkalmazásában a Közösségen belüli tényleges használat vonatkozásában az egyes tagállamok területét és határait figyelmen kívül kell hagyni.

A Bíróság itt kitért két, a kérdés szempontjából jelentős instrumentumra: a Tanács és a Bizottság 1993. december 20-án elfogadott együttes nyilatkozatára, valamint a Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (a továbbiakban BPHH) útmutatójára.

Az együttes nyilatkozatban kifejezésre került, hogy a „Tanács és a Bizottság úgy ítéli meg, hogy az a használat, amely a 15. cikk értelmében tényleges, a Közösségben történő használatnak minősül akkor is, ha csak egy országban valósul meg.” A Bíróság az együttes nyilatkozattal kapcsolatban kifejtette, hogy az állandó ítélkezési gyakorlata szerint a tanácsi jegyzőkönyvekben szereplő nyilatkozatok az érintett rendelkezések értelmezéséhez nem használhatóak fel, ha azok semmilyen formában nem jelennek meg a másodlagos jog rendelkezésének szövegében. Ez egyébként magából az együttes nyilatkozatból is kiviláglik, ugyanis a preambulumban egyértelműen rögzítette a jogalkotó, hogy e nyilatkozat nem képezi részét a jogszabályszövegnek és nem gátolja meg a Bíróságot abban, hogy az utóbbit értelmezze.

A BPHH felszólalásra vonatkozó útmutatójában az együttes nyilatkozatban lefektetett elvek köszönnek vissza, sőt – ahogy erre Ficsor Mihály rá is mutatott – annál még messzebbre is merészkedett.²¹ A BPHH szerint ugyanis a közösségi védjegy tényleges használata akkor is megállapítható, ha az csupán a Közösség valamely részében, például egy tagállamban vagy annak valamely részében valósul meg. Vagyis még tagállami szintű használatot sem vár el a BPHH egy közösségi védjeggyel szemben, amely felfogás aligha egyeztethető össze a közösségi védjegyrendszer céljaival. A Bíróság az útmutatóval érdemben különösebben nem foglalkozva megállapította, hogy az uniós jogi rendelkezések értelmezésénél nem képez kötelező jogi aktust.

A Bíróság álláspontja szerint ésszerűen elvárható, hogy egy közösségi védjegy tényleges használata – a szélesebb területi oltalomból fakadóan – nagyobb földrajzi egységre terjedjen ki, mint egy nemzeti védjegyé, ugyanakkor nem kizárt, hogy bizonyos körülmények fennállása esetén az árujegyzékben szereplő áruk vagy szolgáltatások tekintetében lajstromozott közösségi védjegy piaca ténylegesen kizárólag egy tagállam területére korlátozódik. Ilyenkor a közösségi védjegyhasználat egyaránt megfelelhet a közösségi és nemzeti jogszabályok feltételeinek.

Következésképpen a Bíróság arra a megállapításra jutott, hogy mivel a közösségi védjegy tényleges használatának mérlegelése azon tények és körülmények összességétől függ, amelyek bizonyítják, hogy az árujegyzékben szereplő áruk vagy szolgáltatások tekintetében a kereskedelmi használat célja piaci részesedés megszerzése vagy fenntartása, a priori lehetetlen meghatározni absztrakt módon a tényleges használat megállapításához szükséges terület földrajzi kiterjedését. A használat területi terjedelmével szemben nem fogalmazható meg egyér-

²¹ FICSOR MIHÁLY: A közösségi védjegy tényleges használatának területi terjedelme, in *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2010/1. szám, 14. o.

telmú minimumszabály, hanem azt jogvita esetén mindig esetről esetre kell mérlegelniük a nemzeti bíróságoknak.

6. A RENDELKEZŐ RÉSZ ÉS AZ ÜGY RATIO DECIDENDIJE

A fentiek eredményeképpen a Bíróság az előterjesztett kérdésekre a következő választ adta:

„[...] a rendelet 15. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy ezen rendelkezés értelmében valamely védjegy esetén a »Közösségben történő tényleges használat« követelményének mérlegelésekor a tagállamok területének határait figyelmen kívül kell hagyni.”

Egy közösségi védjegy akkor képezi tényleges használat tárgyát, ha az árujegyzékben szereplő áruk vagy szolgáltatások tekintetében piaci részesedés fenntartását vagy megszerzését célozza. A kérdést előterjesztő bíróság feladata mérlegelni, hogy az alapügyben ennek feltételei teljesültek-e. Ennek során figyelemmel kell lenni a piac jellegzetességeire, az áruk és szolgáltatások természetére, a használat területi kiterjedtségére és mennyiségi jelentőségére, valamint a használat gyakoriságára és rendszerességére.

7. ÉSZREVÉTELEK

A Leno ügyben hozott ítélet az elmúlt évek talán egyik legjobban várt bírósági ítélete volt a közösségi védjegy jog terén. Ismeretes, hogy a közösségi védjegyek alapjául szolgáló eredeti elképzelés az volt, hogy a bejelentők üzleti szükségleteiknek megfelelően választják vagy a nemzeti, vagy a közösségi szintű oltalmat a megjelöléseik számára. Ahogy arra azonban Ficsor Mihály rámutatott, ez távolról sincs így. Nem a gazdasági szükséglet vezérli a bejelentőket akkor, amikor inkább a közösségi szintű oltalmat igénylik, hanem a nemzetihez képest olcsóbb és könnyebb oltalomszerzés.²²

A koegzisztencia elve ugyan érvényesül, hiszen párhuzamosan léteznek egymás mellett a nemzeti és a közösségi védjegyek, ugyanakkor egyre súlyosbodó mértékben tolódik el a hangsúly a közösségi védjegyek irányába, és a két jogi rezsím közötti egyensúly már régésrégen kibillent nyugalmi állapotából. Ha az elmúlt tíz évet vesszük alapul Magyarországon, akkor megfigyelhető, hogy a hatályos nemzeti védjegyoltalmak száma ezen időszakban stagnált, nagyjából ötvenezer között mozgott a számuk. Ezzel szemben a közösségi védjegyek száma hihetetlen ütemben gyarapodott, különösen az elmúlt öt évben, amikor is éves szinten százezerrel bővült az oltalom alatt álló közösségi védjegyek lajstroma. 2014 elejére a közös-

²² FICSOR: i. m. (2010) 6. o.

ségi védjegylajstrom várhatóan eléri az egymillió tételt. Nem meglepő tehát, ha e jelenségben sokan a belső piac torzulását vélik felfedezni.²³

E torzulás több tényezőre is visszavezethető. Egyrészt a BPHH bejelentési és megújítási díjai nem tükrözik azt a gazdasági hatalmat, amit a 27 tagállamra kiterjedő kizárólagos használat joga jelent, másrészt a BPHH sokkal inkább népszerűsége törekvő „védjeggyárra” hasonlít²⁴, mintsem egy hatóságra, és ez sajnos az általuk végzett vizsgálatok minőségére is kihat.²⁵

Belátható, hogy ennek az egyensúlyhiányos helyzetnek a fennmaradása hosszútávon (vagy talán már hamarabb is mint azt hinnénk) a nemzeti védjegyrendszerek elsatnyulásához és fokozatos felszámolásához vezethet.²⁶ E negatív tendencia egyik gyógymódját jelentheti a tényleges használat követelménye, és kiváltképp annak területi dimenzió, így okkal fordít a kérdés felé kiemelt figyelmet a védjegyjogászok közössége.

Ficsor Mihály felhívta a figyelmet arra, hogy a tényleges használat követelménye esetről esetre felhígult a Bíróság gyakorlatában. Sorra születtek olyan ítéletek, amelyek alapján a tényleges használat fogalma egyre inkább homályosabbá vált azáltal, hogy bármely vetületét is vette a Bíróság vizsgálat alá, az eredmény mindig az lett, hogy azt esetről esetre szükséges mérlegelni, és nem támasztható az adott feltétellel szemben semmilyen minimális standard. A konkrét tényállásokban bármennyire is kétségesnek tűnt, hogy a csekély mértékű, intenzitású, területű stb. védjegyhasználat elegendő lehet, a Bíróság mindig arra a következtetésre jutott, hogy adott esetben akár ennyi is elég lehet a tényleges használat megállapításához, de ezt mindig a konkrét ügy körülményei határozzák meg.

A Bíróság az ítéletében kitért az együttes nyilatkozatra és a BPHH útmutatóira is, azonban kár, hogy ezt csak formai szempontok alapján tette. Jogforrástani megközelítés alapján – egyébként teljességgel helyesen – kizárta a Bíróság e jogi instrumentumok legcsekélyebb alkalmazhatóságát is a rendelet értelmezésével összefüggésben. Ezen túlmenően viszont nem foglalkozott velük a Bíróság, noha a gyakorlatban betöltött jelentőségük miatt talán szeren-

²³ Lásd: BOLTON, EMILY: *Defining genuine use requirements of community trade marks in light of an expanding European Union*, 5-8. o., http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/wipo_ipr_ge_11/wipo_ipr_ge_11_topic3.pdf, 2013.05.20.

²⁴ Ennek fényében érdemes vizsgálni az BPHH útmutató tényleges használatra vonatkozó iránymutatásait. Azzal, hogy akár egyetlen tagállam részében történő használatot is elegendőnek tart a Közösségben történő tényleges használat megállapításához, nyilvánvalóan a közösségi védjegyek számára kíván versenyelőnyt teremteni a nemzeti védjegyekkel szemben.

²⁵ FICSOR: i. m. (2010) 6. o.

²⁶ Ez nem pusztán a nemzeti védjegy hivatalok számára lehet fájó pont, hiszen belátható, hogy a hatalmasra duzzadt közösségi védjegyállomány az egyébként valóban nemzeti oltalmat igénylő megjelölések esetében is kizáró okot képezhet, s végső soron egyre nehezebbé válhat (és évről évre vált is) nemzeti védjegyoltalmat szerezni. A nemzeti védjegyek alapján történő felszólalás is egyre nehezebbé és költségesebbé válik a folyamatosan bővülő közösségi védjegybejelentések garmadájával szemben.

csébb lett volna anyagi értelemben is vita tárgyává tenni a tartalmukat. Ugyanis az együttes nyilatkozat fentebb idézett értelmezései valójában szembemennek a rendelet szellemiségével és alapelveivel, hiszen gyakorlatilag a „Közösség” kifejezést az „egy ország” fordulattal váltotta fel, amivel tulajdonképpen a közösségi védjegynek a rendelet preambulumban meghatározott elsődleges célját ásta alá. Ez a megközelítés arra az eredményre vezetne, hogy a közösségi védjegy az egész Közösség területén oltalmat élvez, noha az az ok, amiért azt létrehozták, csak egyetlen tagállamra korlátozódik. Ebben az esetben pedig a jogok és kötelezettségek aszimmetriájáról beszélhetünk.²⁷

A BPHH útmutatójában pedig az együttes nyilatkozatnál is merészebb állítást olvashatunk, miszerint az egyik tagállam valamely részében történő használat is kielégítheti a közösségi védjegyekkel szemben támasztott tényleges használat követelményét. Ahogy Ficsor Mihály ironikusan rámutatott, a Bíróság korábbi ítéleteiből, az együttes nyilatkozatból és a BPHH gyakorlatából az a következtetés vonható le, hogy egy nonprofit szervezet egyetlen fogyasztó részére, egyetlen tagállam valamely részének egészen szűk térségében történő eladásával megvalósuló minimális használat is a Közösségen belüli tényleges használatnak minősülhet.²⁸ Ez már nyilvánvalóan ellentétes a közösségi védjegyek céljával, és távolról sem szolgálja a belső piac zavartalan működését. E szempontok miatt úgy vélem, érdemes lett volna tartalmilag is vitatni és szembe menni az együttes nyilatkozattal és az útmutatóval, s nem pusztán formai okokból mellőzni azokat.

Az Európai Unió Tanácsa 2007 májusában felhívta a Bizottságot arra, hogy a felülvizsgálat érdekében sürgősen készítse el a közösségi védjegyrendszer teljes működésére kiterjedő átfogó tanulmányt. Az összeállításra kiírt pályázatot a Max Planck Intézet nyerte el, s noha az eredeti határidőre nem készült el a tanulmány, azonban nem sokkal az előzetes döntéshozatalra történő előterjesztést megelőzően (2011. február 15-én) már megjelent, így a Bíróság számára szellemi muníció gyanánt szolgálhatott.

A tanulmány külön fejezetben foglalkozott a közösségi védjegyek tényleges használatának területi terjedelmével. Véggkövetkeztetéseiben arra a megállapításra jutott, hogy szigorúan véve nem követelhető meg a több tagállamban megvalósuló használat. A rendelet 15. cikkét ettől függetlenül változatlanul kell hagyni, mert mindig esetről esetre kell azt megvizsgálni, hogy a használat megfelel-e a tényleges használat követelményeinek. Ugyanakkor a rendelet preambulumban egyértelművé kellene tenni, hogy a tagállamok politikai határai nem játszanak szerepet a Közösségen belüli tényleges használat kérdésében. A tanulmány továbbá javas-

²⁷ FICSOR: i. m. (2010) 13. o.

²⁸ Uo. 15. o.

latot tett az egymással ütköző későbbi nemzeti védjegy és a más tagállamban ténylegesen használt közösségi védjegyek 15 évnyi türelmi idő történő együttes fennállására, feltéve, hogy a későbbi elsőbbségű védjegyet jóhiszeműen jelentették be.²⁹

Az együttes nyilatkozattal kapcsolatban világossá vált az is, hogy az elfogadása óta eltelt 20 év alatt meghaladottá vált, amit a nemzeti védjegy hivatalok részéről indított támadások sorozata is bizonyít. Ezen állásfoglalások szerint a közösségi védjegyek tényleges használatával szemben magasabb kritériumokat kellene felállítani, mint a nemzeti védjegyekkel szemben, de az együttes nyilatkozat éppen ezt akadályozza meg.³⁰ A tanulmány szerint a tényleges használat követelménye nem lehet a nemzeti és a közösségi védjegyek esetében is tartalmilag ugyanaz. Az arányosság elvéből következően az a tényleges használat, amely egy nemzeti védjegy fenntartásához szükséges, nem lehet szükségszerűen elegendő a közösségi védjegyek fenntartásához.³¹

A tanulmány hatása – egybecsengően az észrevételt tevők, így Magyarország álláspontjával is – érzékelhető az ítéleten. A Bíróság kiemelte azt a sokak által hangoztatott nézetet, miszerint a tényleges használat területi kérdésének nem lehet kizárólagos jelleget tulajdonítani, az csupán egy szempont a sok közül. Ezzel a Bíróság valamelyest törekedett a probléma méregfogát kihúzni, és a kérdés jelentőségét csökkenteni. Kétségtelen persze, hogy jogilag is ez a megközelítés a helyes, hiszen ahogy arra Sharpston főtanácsnok is rámutatott, a Közösségen belüli tényleges használat egy egységes fogalom, és nem két kumulatív feltételt takar, ahol a területi kiterjedés kizárólagos feltételt jelentene.

Hiányosságnak vélem, hogy annak ellenére, hogy a főtanácsnok is hivatkozott a Törvényszék HIWATT-ügyben hozott ítéletére³², a Bíróság jelen ügyben nem vette azt figyelembe. E korábbi ügyben a Törvényszék megállapította, hogy a tényleges használat azt jelenti, hogy a védjegynek jelen kell lennie annak a területnek a jelentős részén, amelyen oltalmat élvez, eleget téve ezzel a lényegi funkciójának. A Bíróság elemezte a közösségi védjegyrendszer célját, a belső piac jellegét és alapelveit, de megfeledezett a tíz esztendővel korábbi HIWATT-ügyben hozott ítéletről, pedig az ügy szempontjából alapvető jelentőségű szentenciát hordoz magában, amely már alapvető szinten is kizárja a közösségi védjegy tényleges használatára vonatkozó túlzottan liberális és engedékeny álláspontokat. A fentiek miatt min-

²⁹ *Study on the Overall Functioning of the European Trade Mark System*, 2011, Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law, Munich, 139. o.

³⁰ Uo. 133. o.

³¹ Uo. 135. o.

³² A Törvényszék T-39/01. számú, *Kabushiki Kaisha Fernandes v. BPHH* ügyben 2002. december 12-én hozott ítélete.

denképpen indokolt lett volna ezen ítéletre támaszkodni, s erre tekintettel állást foglalni az előterjesztett kérdésekben.

8. AZ ÜGY JELENTŐSÉGE

A Bíróság nem meglepő módon nem foglalt egyértelműen állást amellett, hogy elégséges lehet-e az egyetlen tagállamban megvalósuló használat, vagy sem. Nyilvánvaló oka az EU tagállamainak sokfélesége, hiszen a 316 négyzetkilométeres Máltától az 550.000 négyzetkilométeres Franciaországig rendkívül változatos és egyenlőtlen a tagállamok területi megoszlása. Ebből kifolyólag egy területi minimum standard nehezen lett volna megállapítható, ezért a Bíróság egyetlen lehetősége az volt, hogy a tagállamok területét teljes egészében kiemelje a probléma horizontjából, és csakis az egységes belső piacra koncentráljon. E kényszerpálya azonban oda vezetett, hogy a közösségi védjegy tényleges használata során gyakorlatilag nincs egyetlen absztrakt mérce sem, ami a vizsgálat során alkalmazható lenne. A kritériumok ismertek, de mindig minden faktort esetről-esetre kell mérlegelni ahhoz, hogy a tényleges használat kérdésében állást lehessen foglalni. Ez egyrészt a védjegyjogosultak számára jogbizonytalanságot eredményez, másrészt kétségessé teszi azt, hogy vajon tényleg alkalmas lesz-e arra a tényleges használat követelménye, hogy helyrebillentse a közösségi és nemzeti védjegyek közötti egyensúlyt. Az szinte biztosra vehető, hogy a közösségi védjegy bíróságok gyakorlatában e minden pontján mérlegelést igénylő kérdésben lesznek diszkrpanciák, de csak remélni lehet, hogy ez nem fogja még inkább eltorzítani az egymás mellett működő védjegyrendszereket.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK

- [1.] BOLTON, EMILY: *Defining genuine use requirements of community trade marks in light of an expanding European Union*, 5-8. o, http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/wipo_ipr_ge_11/wipo_ipr_ge_11_topic3.pdf, 2013.05.20.
- [2.] CONEA, ALINA MIHAELA: The requirements for protection of the community design, in *Lex et Scientia, Juridical Series*, No. 18, Vol. 1/2011, 129-143. o.
- [3.] FICSOR MIHÁLY: *A közösségi védjegyrendszer felülvizsgálata. Értékek és kérdések a szellemi tulajdon világából*, MIE-Továbbképzés, 2011, Székesfehérvár, http://www.mie.org.hu/eloadasok_2011_konf/Ertekek_es_kerdések_november/Ficso_r_MIE_konf_2011_nov.pdf, 2013.05.20.
- [4.] FICSOR MIHÁLY: A közösségi védjegy tényleges használatának területi terjedelme, in *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2010/1. szám, 5-18. o.
- [5.] KESERŰ BARNA ARNOLD: Összetéveszhető? A védjegyek összetéveszhetőségének pozitív jogi és pszichológiai háttere az USA-ban, az Európai Unióban és Magyarországon, in *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2012/1. szám, 55-76. o.
- [6.] KESERŰ BARNA ARNOLD: A magyar védjegyek átruházására vonatkozó szabályok összehasonlítása a közösségi védjegyoltalom átruházásának szabályaival, különös tekintettel a szellemi tulajdon elméleteire, in *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2011/4. szám, 42-73. o.
- [7.] *Study on the Overall Functioning of the European Trade Mark System*, 2011, Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law, Munich.
- [8.] VIDA SÁNDOR: Jó hírű közösségi védjegy használatának territorialitása – az Európai Bíróság ítélete a PAGO-ügyben, in *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2010/2. szám, 83-97. o.
- [9.] A Tanács 207/2009/EK rendelete (2009. február 26.) a közösségi védjegyről.
- [10.] A Tanács 6/2002/EK rendelete (2001. december 12.) a közösségi formatervezési mintárról.
- [11.] Az Európai Parlament és Tanács 2008/95/EK irányelve (2008. október 22.) a védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről.
- [12.] ENSZ Millenniumi Nyilatkozat.
- [13.] C-149/11. számú, a, Leno Merken BV. kontra Hagelkruis Beheer BV. ügyben 2012. december 19-én hozott ítélet.
- [14.] C-281/10. P. számú, a PepsiCo, Inc. v. Grupo Promer Mon Graphic SA. ügyben 2011. október 20-án hozott ítélet.

- [15.] C-38/09. P. számú, Ralf Schröder kontra Közösségi Növényfajta Hivatal (CVPO) ügyben 2010. április 15-én hozott ítélet.
- [16.] C-301/07. számú, PAGO International GmbH v. Tirolmilch registrierte Genossenschaft mbH. ügyben 2009. október 6-án hozott ítélet.
- [17.] C-16/06. P. számú Les Éditions Albert René kontra OHIM ügyben 2008. december 18-án hozott ítélet.
- [18.] C-416/04. számú ügy, The Sunrider Corp. v. BPHH, 2006. június 22-én hozott ítélet.
- [19.] C-259/02. számú, La Mer Technology Inc. v. Laboratories Goemar SA. ügyben 2004. január 27-én hozott végzés.
- [20.] C-40/01. számú, az Ansul BV v. Ajax Brandbeveiliging BV. ügyben 2003. március 11-én hozott ítélet.
- [21.] C-470/00. P. számú, Parlament kontra Ripa di Meana és társai ügyben 2004. április 29-én hozott ítélet.
- [22.] C-204/00. P, C-205/00. P., C-211/00. P., C-213/00. P., C-217/00. P., C-219/00. P. számú, Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. január 7-én hozott ítélet.
- [23.] T-39/01. számú, Kabushiki Kaisha Fernandes v. BPHH ügyben 2002. december 12-én hozott ítélet.